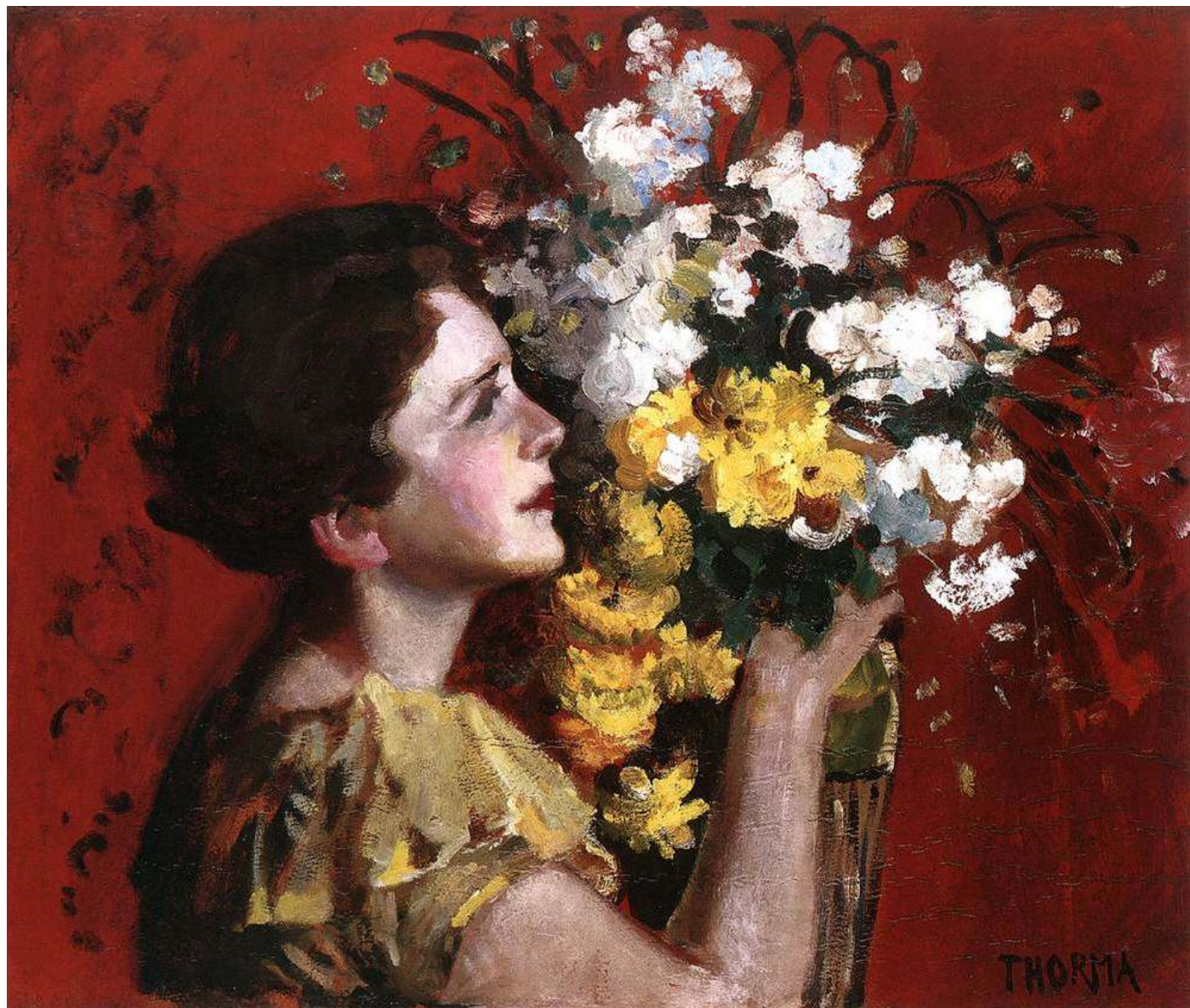

99

MAGYAR

BULLETIN OF THE
HUNGARIAN COMMUNITY
IN NEW ZEALAND
APRIL 2010

MINDEN KEDVES ÉDESANYÁNAK ÉS NAGYMAMÁNAK
BOLDOG ANYÁK NAPJÁT KÍVÁN
A MAGYAR SZÓ!

THE MAGYAR SZÓ WISHES
ALL OUR MOTHERS AND GRANDMOTHERS
A HAPPY MOTHER'S DAY!

BORÍTÓ: THORMA JÁNOS: BÓDÍTÓ VIRÁGÖZÖN
FRONT COVER: JANOSTHORMA: INTOXICATING BLOOMS

Anyák napjára
For Mother's Day
29

Múlt-kor:
Az 1848-49-es magyar szabadságharc
The 1848-49 War of Independence
4-8

Szellemi értékeink: Fazekas Mihály
22-23
Hungarian Poets: Mihály Fazekas
24

Choice of music
- Dr Endre Maurer
25

Képes Ajánló

PICTURED HERE

are some of the articles featured in this issue.

Recent News
from Hungary
34-35

Famous Hungarians:
Alexander Korda
- Paul Hellyer
12-13

Levél Magyarországról
- Szabó Sándor
14-15

Élő hagyományok:
A Magyar orvoslás I.
18-19
Living Traditions:
Magyar Medicine I.
20-21
Szegedy Krisztina

Emberk és
történetek:
Lóorpark
Háry Zsófia
16-17

KUCKÓ
gyereksarok
33

THORMA, János
(1870, Kiskunhalas - 1937, Nagybánya)

A representative figure of the Nagybánya artists' colony, Thorma's work progressed from naturalism, to historical subjects, to romantic realism to a Post-Impressionism of a style specific to Nagybánya (Baia Mare from 1918).

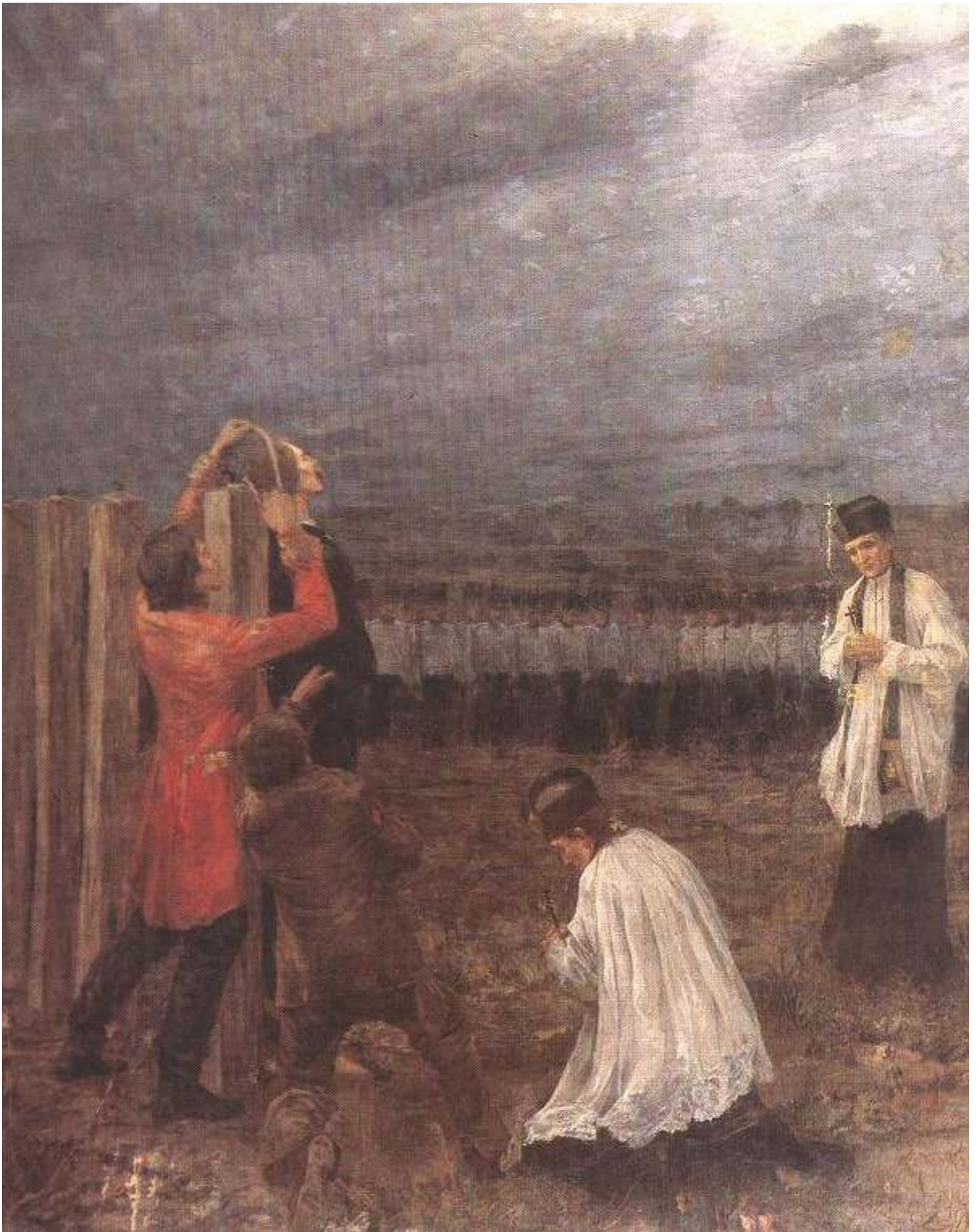
Born in Kiskunhalas, Kingdom of Hungary, Austria-Hungary, Thorma's family moved to Nagybánya when he was 14. He began to study art at Bertalan Székely's drawing school, continuing to learn under Simon Hollósy at Munich from 1888 to 1890. In 1891 and 1893-95 he worked at the Académie Julian in Paris. His first significant painting, *Szenvedők* ("The Bereaved"), was exhibited at the Budapest Art Gallery, then at the Paris Salon in 1894. In 1896, on the occasion of the millennium of the Magyars' conquest of Pannonia, he presented his painting about the 13 martyrs of Arad, *Aradi vértanúk* ("Martyrs of Arad"), which gained him nationwide renown. In 1896 he was one of the founders of the Nagybánya artists' colony, and from 1902-27 he was a teacher at the Nagybánya Painters' Association, becoming its president in 1917. In 1898 he began to paint *Talpra magyar!* ("Rise up, Hungarian!"), on which he worked intermittently almost to his death.

In 1918 he took his historical works to Hungary expecting the Romanian invasion at the end of World War I and stored them in Debrecen (Hungary) afterwards. After the Treaty of Trianon, only he remained in the region, all other Hungarian painters left. In September 1929, Thorma, aged 59 and until then a bachelor, married his disciple and distant relative Margit Kiss. He died in Baia Mare eight years later.

5.	6.	1. Rise up, Hungarian!
4.		2. In Gloomy Weather
		3. The Bereaved
		4. Landscape in Autumn
1.	3.	5. The Martyrs of Arad (Sixth of October) detail right view
2.		6. Peasant Shelling Peas

JANOS THORMA: THE MARTYRS OF ARAD (SIXTH OF OCTOBER)
DETAIL LEFT VIEW

THE REFORM MOVEMENT AND THE 1848-49 WAR OF INDEPENDENCE

At the Diet of 1825, following a statement made by one of the members on the need to encourage the use of the Hungarian language and culture, a young aristocrat, count István Széchenyi, asked for the floor. To help implement this aim, he offered a year's income from his estates to found a Hungarian Academy of Sciences. His example was followed by others, and by the end of the Diet, the necessary financial basis for the establishment of the Hungarian Academy of Sciences was secured.

Széchenyi's speech at the Diet marked the beginning of a new era, that of the Hungarian Reform Movement. Széchenyi became an outstanding leader of this movement in the following years, the initiator and active participant of a whole series of changes and reforms which were to set feudal Hungary on the road to bourgeois development.

Széchenyi's ideas for reform were supposed to lay the foundations for the growth of general welfare. He believed that the transformation from feudalism to bourgeois economy could be implemented voluntarily and peacefully. He was anxious to see these inevitable reforms take place under the leadership of the nobility and the large landowners. He had no desire to alter the relationship between Hungary and the Hapsburg dynasty; on the contrary, he wanted to make use of Austrian capital for the economic transformation of Hungary. He elaborated his political programme in influential books, but his practical initiatives also gave a considerable boost to development. He participated in the introduction of steamship navigation on the Danube, encouraged mining, set up steam mills, and aided the construction of railways. He was responsible for works regulating the waters of the Tisza and the Lower Danube, and induced the Diet to pass a law for the construction of the first permanent bridge across the Danube, the Chain Bridge in Budapest. He was the first to propose the unification of the three separate towns of Buda, Pest and Óbuda.

The other great personality of the age, Lajos Kossuth, made his first appearance in public life at the Diet of 1832 with the publication of a newspaper - produced in mimeographed form - that contributed considerably to the dissemination of liberal ideas throughout the country.

The activities of the Reform Movement mobilized the political life of the country. Chancellor Metternich, however, who effectively held the reins of power in place of the sickly and feeble-minded Ferdinand I, did everything he could to roll back the tide of liberal resistance. But the views of Kossuth were becoming increasingly popular; by means of modern journalism, he was able to win over the public to side with his political views. The political programme of the Opposition Party advocated the liberation of the serfs against an indemnity paid to their lords, ended the nobility's privilege of not paying taxes, proposed the gradual introduction of universal franchise and equality before the law. It also advocated the abolition of the system of entailment, one of the most ancient laws governing Hungarian feudalism, which stood in the way of the development of a modern credit system.

The revolutionary spirit of the spring of 1848 gave a tremendous impetus to

the course of events in Hungary. Having swept through Paris, Berlin and Milan, revolution erupted in Vienna as well. On March 15th a revolutionary demonstration took place in Pest. The writer Mór Jókai read the "Twelve Points" containing the national demands for change, Sándor Petőfi recited his poem, the "National Song", and a revolutionary mass meeting was held in front of the National Museum in which twenty thousand people took part. The Diet which held its session in Pozsony [now Bratislava] passed the laws containing the reforms demanded by the opposition. The king gave his assent, and the Viennese State council appointed count Lajos Batthyány, the chairman of the Opposition Party, to form the new government.

The revolutionary wave that swept over Europe had paved the way for the bloodless victory of the March revolution. But by the summer of 1848, the wave of counter-revolution had won decisive victories, and the court in Vienna decided that the time had come to take action against the Hungarian revolution. Jelačić, the Ban of Croatia devoted to imperial interests, launched an attack with an army of 45,000, crossed the River Drava and invaded Hungary. The National Defence Commission elected by Parliament took over the leadership of the resistance with Lajos Kossuth at its head. Kossuth promptly set out on a recruiting campaign, and tens of thousands of people from the towns and villages of the plains rallied to the battle-cry. The Hungarian army, made up for the most part of the new conscripts, defeated Jelačić and drove his army out of the country. Influenced by the events in Hungary, the Camarilla in Vienna compelled Ferdinand V to abdicate in favour of Franz Joseph (1848-1916). Under the command of Prince Windischgrätz, the offensive against Hungary began, and on 4 January 1849 the imperial forces captured the capital. The Government transferred its headquarters to Debrecen, and the commander-in-chief of the Hungarian forces, Artúr Görgey, led his army through the mountains of northern Hungary. He arrived after a brilliantly executed series of manoeuvres on the Upper Tisza, where the army was reorganised and reinforced with newly recruited troops.

The Hungarian forces, strengthened during the winter months, launched an offensive in the spring of 1849. Supported by Polish, Austrian, Italian and other volunteers, it drove the imperial forces out of the country after a series of victorious battles. Following the marked improvement of the military situation, Kossuth - with the support of the radical wing in Parliament - forced through the dethronement of the Hapsburgs and the proclamation of the independence of Hungary on April 14, 1849. He was then elected the Governing President of the country.

Meanwhile, on the basis of their Holy Alliance, the Hapsburg Court persuaded the Russian czar to provide military intervention against Hungary. The Hungarian forces were inevitably overwhelmed by the joint offensive of the superior Russian and Austrian imperial forces. After many battles, the Hungarian war of independence was crushed. The poet Sándor Petőfi was among those who fell in the battle of Segesvár [now Sigisoara]. The final battle at Temesvár [now Timisoara] was concluded with the Hungarian surrender to the Russian commander-in-chief, Prince Paskievits, at Világos on 13 August 1849. Kossuth, together with many other leaders of the war of independence, took refuge abroad. Fourteen generals were executed at Arad [now Oradea], Count Lajos Batthyány was shot by a firing squad in Pest, military courts sentenced thousands to prison and to death, and tens of thousands of Hungarian soldiers were forcibly conscripted into the emperor's army. A reign of terror engulfed Hungary... ■

Based on the writing of **Zoltán Halász**
(translated by **Zsuzsa Béres**, revised by **J.E. Szöllösy**)

Sources: tinyurl.com/lfzkwsp, k2.jozsef.kando.hu

KANADAI MAGYAROK GONDOLATAI MÁRCIUS 15-RŐL

In a speech commemorating March 15th in Montreal, Canada, last year "Jolanka" reflects on why, amidst the realities of global warming and the global financial crisis, it is important to celebrate what happened all those years ago in 1848. She muses that an everyday historian delving into 19th century Central European events may be surprised to find out exactly what happened on that day still commemorated by Hungarians today... A small group of young people put their heads together in a coffee-house one night and organised a protest the next day, March 15th. There were a couple of speeches, a 25 year-old poet recited his most recent poem, they persuaded a nearby printer to illegally print off some 200 flyers, and they freed a rural school teacher from prison. They didn't storm any fortresses, nor did they try to bring down the Emperor, they simply voiced their demands in the 12 points the Freedom Fight is remembered for today. Their actions reflected impatience with the progress of the Reform Movement and what they were asking for was eventually agreed to in the Austro-Hungarian Compromise of 1867.

Jolanka's point is that the young people such as Jókai, Irányi, Petőfi, Klauzál and Vasvári did what they could in their own small ways. They didn't expect or even dare to hope for big things to come from what they did, they simply wanted peace, freedom and understanding for Hungarians. But they dared to believe and they did what they had to do. And therein, says Jolanka, lies the message of 15 March 1848 and why we do well to remember it.

Előfordul, hogy kérdőjelezzik a nemzeti ünnepeink megünneplésének értelmét, hogy a régi események évi felidézését feleslegesnek tartják. A Magyar Szó szerkesztősége évről évre megpróbál új és újabb szemszögből foglalkozni történelmünk fontosabb évfordulóival, mert fontosnak tartjuk, hogy elmélkedjünk... Íme egy kanadai Jolánka nevezetű magyar gondolatai, aki tavaly ezekkel a szavakkal készült megemlékezni Március 15-ről az ottani Magyar Otthonban. – Szerk.

Nem furcsa dolog összegyűlni ma, 2009-ben, Montrealban március 15-ét ünnepelni?

A világ gazdasági válságban kínlódik, a munkanélküliség emelkedik, akik a mi korunkban vagyunk, vakarjuk a fejünket, vajon mit jelent majd mindez a nyugdíjunkra, tegnap az angol trónörökös, aki alig várja, hogy már uralkodhasson, tehát jól ismeri a világ helyzetét, azt mondta, ha tíz éven belül komoly mértékben nem változtatunk a melegedésen, olyan katasztrófák következnek be, amihez képest a gazdasági válság gyerekjátéknak tűnik majd, és mi összejövünk, hogy megemlékezzünk a több mint százötven évvel ezelőtt történt március 15-ről — miért?

Tulajdonképpen mi történt 1848. március 15-én? Ha nem olvastam, hallottam volna erről soha semmit, mondjuk egy amerikai történelemtudós lennék, aki meg akarja írni Közép-Európa történetét a 19. században, és hallott már arról, hogy a magyarok ünneplik március 15-ét, és kutatja nem azt, amit erről írtak, hanem a tényeket, valóban mi is történt, mit találna?

Széchenyi István gróf - Barabás Miklós festménye

Egy kis csoport fiatal egy este egy kávéházban összebeszél, aztán másnap rendeztek egy tüntetést, elmondtak egy pár beszédet, egy 25 éves költő felolvasta legújabb versét, egy közeli nyomda tulajdonosát rábeszélték, hogy a törvény ellenére engedély nélkül nyomjon ki pár száz röpcédulát és kiszabadítottak egy falusi tanítót a fogházból, ez az egész. Mi közünk nekünk ehhez?

Az érdekes az, hogy 1848. március 15-nek jelentősége legalább is részben éppen abban áll, hogy semmi nagy, jelentős dolog nem történt. A fiatalok nem vezették a tömeget, hogy ostromolják meg a várat, ahogyan a párizsiak megostromolták a Bastille-t, hanem csak nagy zajt csaptak az utcán, mire az osztrák börtönigazgató megijedt és gyorsan kiengedte Táncsis Mihályt. Nem követelték a császár fejét, nem akartak senkit felakasztani, ha jól megnézzük, még a tizenkét pontjuk követelései is annyira szelídek voltak, hogy amikor 1867-ben végre megtörtént a kiegyezés, gyakorlatilag minden pont benne volt.

Még azt sem lehet mondani, hogy elgondolásaik forradalmi újak voltak; az Országgyűlés, amelyik akkoriban Pozsonyban ülésezett, már évek óta tárgyalt fontos reformokról, és hozott is fontos reform törvényeket, intézkedéseket. Csakhogy a fiataloknak ez túl lassan ment, hát elhatározták, hogy valamit tesznek, és másnap kivonultak a Nemzeti Múzeum elé.

Petőfi Pesten 1848-ban
- Orlai Petrics Soma festménye

És itt van a dolog titka. Úgy érezték, valamit tenniük kell, hát csinálták, amit tudtak. Nem azt keresték, kinek a hibája, hogy olyan lassan mennek a dolgok (bár lehet, hogy 14-én este ott a Pilvax kávéházban nem éppen dicsérő jelzőkkel illették az országgyűlés tagjait), nem azzal töltötték az időt, hogy vajon Irinyi vagy Petőfi beszéljen először, sem az erejüket nem pocsékolták azzal, hogy azon vitakozzanak, vajon a Múzeumkert a legjobb hely-e a tüntetésre. Lehet, hogy voltak olyanok, akik azt hitték, igazán kellene egy tizenharmadik pont is, de azért ők is ott voltak a Heckenast nyomdában, amikor a tizenkettőt kinyomták, és ők is osztogatták a tizenkettőt az embereknek. Lehet az is, hogy ott a füstös kávéházi szobában felmerült a kérdés, vajon érdemes-e a nagyon is valóságos börtön veszélyét vállalni azért, amit másnap tesznek, de ez nem állította meg őket, mint az sem, hogy alapjában nem nagyon sok reményük lehetett arra, hogy valami komoly eredménye legyen a tüntetésüknek. Nem az eredménnyel törődtek, hanem azzal, hogy megtegyék amit tenni kell, a helyesét, amit lelkiismeretük diktált.

És, kedves barátaim, ezért fontos nekünk ma megünnepelnünk március 15-ét. Ezért fontos minden évben újra és újra emlékeznünk a márciusi fiatalokra, újra és újra felidézni emléküket és példájukat. Mert, valljuk csak be őszintén, feledékenyek vagyunk. Elfeledjük, hogy a fontos CSAK az, hogy megtegyük, amit lehet, nem az, hogy vajon az történik-e, amit én a leghelyesebbnek látok, sőt, még az sem, lesz-e valami nagy eredménye annak, amit csinálók.

Igaz ez mindig, de talán sohasem volt olyan igaz éppen most, a gazdasági vál-

ság, a globális melegedés, a családi élet sorvadása, az erkölcsök romlása, a kormányok látszólagos tehetetlensége, a terrorizmus, emberölés, öngyilkos bombázók idején.

Igen, szidhatjuk a kormányt, hogy nem tesz eleget és nem tett semmit hogy a kríziseket elkerüljük; mondhatjuk, hogy az iskolák, a televízió, a zene, a videojátékok okozzák, hogy utcáinkon egyre több az erőszak, a gyilkolás. Mondhatjuk, és lehet, hogy igazunk van, de a helyzetben ez nem változtat semmit.

A márciusi fiatalok között sok okos ember volt: Jókainak, Irinyinek, Petőfinek, Klauzálnak, Vasvárinak, és a többieknek tudniuk kellett, hogy tüntetésük sikerének kevés eshetősége van, de megtették, amit tenni tudtak.

Az eredmény pedig sokkal több volt, mint amit remélhettek. Az országgyűlés népfelkeléstől tartva napokon belül megszavazott olyan reformokat, amikről már hónapok, néha évek óta vitakoztak. A bécsi kormány először engedett is, elfogadta a reformokat, csak később vonta vissza engedményeit, lázította fel a nemzetiségeket és így kitört a szabadságharc.

A szabadságharcot ugyan orosz segítséggel leverték, és évekig tartó megtorlás követte, de már 1867-ben mégis megnyerte az ország legtöbb márciusi követeléseit, és a következő negyvenöt év Mátyás király óta az ország legszebb, leggazdagabb időszaka volt.

A márciusi fiatalok annak dacára, hogy nem sok reményük lehetett a sikerhez, végül mégis elérték, amit akartak, egyszerűen azért, mert megtették, amit tenniük kellett.

Csak buta ember vitathatná, hogy a mai világban igen sok tennivaló van; a kérdés csak az, hogy ki teszi meg. Kedves barátaim, az egész világon egyetlen egy ember van, akinek tettei rajtam múlnak, aki mindent megtesz, amit akarok: én magam. Ennek a másik oldala az is, hogy a világon csak egyetlen egy ember van, aki azt meg tudja csinálni, amit én, és az is én vagyok.

Hogy az én világom, az amiben én élek, megváltozik-e, és ami talán még fontosabb, hogy jobb lesz-e vagy rosszabb, az elsősorban rajtam múlik, azon, hogy én megteszem-e, amit meg tudok tenni. Teleki Pál azt mondta, nincsenek kis emberek, csak kicsinyhitűek. Március 15. arra tanít, hogy merjünk hinni abban, amit tenni tudunk, és tegyük is meg. ■

Jolanka

Forrás: tinyurl.com/y9r8wbj

A SZÁZADIK SZÁM

Nagy izgalommal készülünk a következő Magyar Szó számra, azaz a századik számra!

Ez alkalmából jubileumi mellékletet tervezünk a tisztelt előfizetőink számára, amiben az elmúlt száz számból Önök kedvenc cikkeit szedjük egy csokorba. Ehhez viszont tudnunk kell, hogy mik a kedvenc cikkek.

Kérjük tehát, hogy jelezzék telefonon, emailben vagy levélben, hogy mi volt számukra különösen emlékezetes, mit látnának szívesen ebben a különleges mellékletben. Nem muszáj a pontos címet, vagy szerzőt tudniuk, csak elég információt kell adjanak ahhoz, hogy előkereshessük.

Május 15-ig kérjük a visszajelzéseket!
Telefon: (04) 9737507, email: , posta: PO Box 29-039, Wellington 6443.

ISSUE NO. 100

It is with great anticipation that we prepare for the next issue of Magyar Szó – the 100th issue!

We are planning a special supplement for subscribers in which we plan to collect our readers' favourite articles from the past one hundred issues. To do this though, we need to know what your favourite articles are.

So we're asking readers to call us, email us or write to us and tell us which were the memorable articles that you would be pleased to see in this special supplement. It doesn't matter if you can't precisely remember the title of the article or the author, as long as you can provide us with sufficient information to track it down.

Please let us know by 15 May!
Telephone (04) 9737507, email: , post to: PO Box 29-039, Wellington 6443.

M I X E D M E M B E R P R O P O R T I O N A L E L E C T O R A L S Y S T E M S - A C O M P A R I S O N

	HUNGARY	NEW ZEALAND
ELECTORAL SYSTEM	Országgyűlés (National Assembly)	House of Representatives
Structure of parliament	Unicameral	Unicameral
LEGAL FRAMEWORK		
Electoral Law	30 October 1989	17 December 1993 (Electoral Act 1993)
Last amendment	16 July 2005	16 May 2005
Mode of designation	Directly elected 386	Directly elected 120
Constituencies	<ul style="list-style-type: none"> - 176 single-member constituencies - 20 territorial multi-member constituencies (returning 146 Deputies) (the remaining 64 Deputies are chosen from "national lists" of candidates) 	Other 2 <ul style="list-style-type: none"> - 63 single-member general electoral districts - 7 single-member Maori electoral districts - a further 50 members are elected from party-lists
Voting system	<p>Mixed system:</p> <ul style="list-style-type: none"> - single-member constituencies: two rounds of voting are normally held. Each elector casts two votes, one for an individual candidate and one for a party list. If, within the constituency, no candidate obtains an absolute majority of the votes in the first ballot, or if less than half of the registered electors have voted, a second ballot is held. In the latter case (fewer than half of the voters), all candidates may run again; the one then obtaining the most votes is declared elected, provided that at least 25% of the constituency's electorate has voted. In the former case (no absolute majority for any individual), all candidates having gained at least 15% of the valid votes may run again; if this number is only one or two, the three having obtained the most first-ballot votes are entitled to continue. In either event, the candidate with the most votes is then declared elected, provided that at least 25% of the constituency's electorate has voted. - territorial constituencies: proportional representation (simple electoral quotient) in a single ballot, unless voter participation falls below 50%. Parties polling less than 5% of the popular vote do not gain a parliamentary seat through this system. - national constituency: 64 seats are allotted to political parties on a full proportional basis according to "scrap votes", i.e. those cast for previously unsuccessful constituency candidates or lists, added together to form a national total. <p>Vacancies arising between general elections are filled through by-elections (in single-member constituencies), while vacancies of territorial or national list seats are filled by the party concerned from among the candidates figuring on its original list. Voting is not compulsory.</p>	<p>Mixed:</p> <p>Mixed-member proportional system. Voters have two votes, known as a "party vote" and an "electorate vote".</p> <ul style="list-style-type: none"> - simple majority vote for 63 members elected from single-member General electoral districts and for seven members elected from single-member Maori electoral districts - the remaining 50 members are elected from nationwide party lists, according to each party's share of all the party votes. A party must get at least five percent of all the party votes or win an electorate seat to get a share of the list seats in the House of Representatives. If a party does not have enough electorate members to reach the total number of members that it is entitled to according to its share of all the party votes, it "tops up" to its rightful number with list members. <p>Under the New Zealand electoral system, seats are first allocated to candidates winning electorate seats. Parties will then get a share of seats in Parliament close to their share of "party votes". If parties win more electorate seats than their share of seats determined by the party vote then they can keep the extra seats, called "overhang seats".</p> <p>Vacancies arising between general elections are filled through by-elections (for electorate members) or by the next available candidate on the same party-list (for list members).</p> <p>Voting is not compulsory but enrolment is.</p>
Voter requirements	<ul style="list-style-type: none"> - age: 18 years - Hungarian citizenship including naturalized citizens - residence in Hungary at the time of election - disqualifications: insanity/mental illness, guardianship, holders of temporary entry permits, undocumented immigrants, persons barred from public affairs by court decision, imprisonment, institutional medical care pursuant to criminal procedure 	<ul style="list-style-type: none"> - age: 18 years - New Zealand citizenship or a lawful permanent resident of New Zealand - continuous residence in the country for at least one year - continuous residence in electoral district for at least one month, or current residence therein - Maoris may register and vote either in the General electoral district in which they reside or in the appropriate Maori electoral district - disqualifications: citizens and permanent residents abroad who fail to meet certain residence requirements, various forms of insanity or mental disorder, conviction for corrupt electoral practices within the preceding three years, undergoing a prison sentence of three years or more
CANDIDATES Eligibility	<ul style="list-style-type: none"> - qualified electors - age: 18 years - Hungarian citizenship including naturalized citizens - ineligibilities: insanity/mental illness, guardianship, holders of temporary entry permits, undocumented immigrants, persons barred from public affairs by court decision, imprisonment, institutional medical care pursuant to criminal procedure 	<ul style="list-style-type: none"> - qualified electors - age: 18 years - New Zealand citizenship
Incompatibilities	<ul style="list-style-type: none"> - President of the Republic - members of the Constitutional Court - certain other public or state offices - judges - membership of the armed, police or security forces 	<ul style="list-style-type: none"> - state servant (placed on leave of absence until after the election and, if elected, vacates office)
Candidacy requirements	<ul style="list-style-type: none"> - party or independent candidatures - support of at least 750 electors is required per candidature (for single-member constituencies) - candidates' names appear on party lists (in territorial constituencies) - territorial lists are reserved for parties having nominated candidates in a defined number of the single-member constituencies of a specific territory - national lists are reserved for parties contesting seats in at least seven territorial constituencies - each party's territorial or national list may contain triple the number of candidates as seats to be filled; multiple-level individual candidatures are possible. 	<p>Electorate candidates:</p> <ul style="list-style-type: none"> - must be nominated by at least two electors registered in the electoral district for which the candidate seeks election - must be nominated in the period between writ day and noon on nomination day - must pay a deposit of NZ\$300, reimbursed if the candidate wins five percent or more of all the electorate votes cast in the electoral district in which he or she stands for election <p>List candidates:</p> <ul style="list-style-type: none"> - must be on a list that is submitted by noon on the nomination day to the Chief Electoral Officer by a party registered by the Electoral Commission; no monetary deposit is required.

SÓ LY O M L Á S Z L Ó

K Ö Z T Á R S A S Á G I E L N Ő K

Ú J É V I B E S Z É D E

2 0 1 0 . J A N U Á R 1 .

[Bár az alábbi beszéd Újévkor hangzott el, aktualitásából mit sem vesztett. - Szerk.]

Köszöntöm Magyarországot minden lakosát és a magyar nemzet minden tagját!

Honfitársaim!

Lehetetlen, hogy újévkor ne az újrakezdésről beszéljünk. Hiszen karácsony, újév, vízkereszt ugyanannak az ünnepkörnek a tagjai. S ezek az ünnepek a megújulás örömét adják nekünk.

Ezek azok a napok, amikor megújul a világ. A Nap pályája ismét győzedelmesen emelkedni kezd. Immár hosszabbodnak a nappalok. Hiába van tél, a tavasz közeledtének jegyében fordult már minden. A kozmosz nagy változásai azonban nélkülünk csak körben forognak. Az ember életének viszont célja van; a mi időnk nem forog körbe. A megújulást, az újrakezdést mi mindnyájan életünk és történelmünk egyenesére írjuk.

A karácsony üzenete is ez: egyszer csak megéri az idő a beteljesedésre, egyszer csak mindenki szívében megszülethet a remény.

Magyarország is nagyon megérett már a megújulásra. S mivel 2010 választási év lesz – az új esztendő alkalmat kínál a politikában és a közügyekben is az újrakezdésre.

A változás szükségét mindenki érzi – és sok politikus is tudja, hogy mit akarnak az emberek. Ezért aztán a megújulás, az új irány, az új kiegyezés, az újjáépítés és így tovább, gyakran hallott jelszó lett.

Az ünnep magasából azonban a megújulásnak egy ennél teljesebb képe látszik.

A politika része, sőt szükséges alkotórésze az újrakezdésnek. De csalódnia fog, aki az újat, s az ahhoz képzelt jót csakis kívülről, a politikától várja. A kilencvenes évek elején sokan képzelték, hogy a rendszerváltás önmagában meghozza a nyugati életszínvonalat – s keserves kiábrándulás lett a vége. A választás nagy esély – ám csupán a kezdet. Hiszen a lényege a változtatás lehetősége, ezért is nyújt reményt. Hogy a remények beteljesednek-e, a folytatáskor válik majd el. De ehhez mindenkinek hozzá kell járulnia a maga területén, legyen az munkahely, család, vagy a közélet.

Honfitársaim! Négy évvel ezelőtti újévi beszédemben – 2006 is választási év volt! – azt mondtam, hogy a felelős ember ad magára, alaposan megvizsgálja az ígéretek és ígéretök hitelességét. És persze mérlegeli azt is, milyen teljesítményt nyújtottak, hová juttatták az országot azok, akik korábban már kormányoztak, és akik nem, azoknak van-e fedezetük, képességük a jelszavak valóra váltására.

Azt hiszem, mára sok tapasztalattal lettünk gazdagabbak. Megérettük, hogy választási döntésünknek súlya van. Olyan következményekkel jár, amelyek bizony nemcsak a négy éves ciklusra, de annál is tovább érnek.

Megtapasztalhattuk saját erőnket, a választópolgárok erejét. Csak az utóbbi években is minden országos szavazás – a népszavazás, az

európai parlamenti választások – jelentős politikai változásokat indítottak el.

Tehát felelőssége teljes tudatában kell döntenie minden választópolgárnak arról, kinek ad felhatalmazást. Az állammal szembeni elvárások és a feladatok világosak: közbiztonság, a törvényes rend garantálása; a gazdaság olyan szabályozása, hogy biztonságosan fejlődjön és adjon munkát, a szegénység enyhítése, az ország tekintélyének helyreállítása a világban.

Vannak azonban olyan feltétlenül szükséges változások, amelyeket semmilyen kormány nem tud véghezvinni az emberek, a mi közreműködésünk nélkül. Ilyen mindennek előtt a korrupció visszaszorítása. Korrupcióban fuldoklik ma az ország. Ez teszi tönkre a gazdaságban a tisztességes versenyt, az intézményekben a tisztességes működést. Joggal háborítanak fel mindenkit a százezer és milliárdos kifizetések – de a mindennapok kis korrupciója, a visszacsorgatott megbízási százalékok, a hatósági engedélyért adott és kapott pénzek is méregként hatnak. S a korrupcióhoz legalább ketten kelljenek. Megszüntetéséhez az állam legszigorúbb fellépése mellett az kell, hogy a korrupciós szegényét az emberek többsége le akarja vetni. S tudom, hogy mindenki megkönnyebbülne. Hiszen az emberek többsége tisztességesen szeretne élni. Az kell, hogy tisztesség és siker ne válhasson el egymástól.

Honfitársaim! Karácsonykor a gyermek születése tölt el bennünket reménnyel. De a mi gyermekeinknek is meg kell születniük. Követelhetünk az államtól családbarát politikát, ám ehhez legelőször is családok kelljenek, összetartó, gyermekeket nevelő, szerető légkörű családok. Továbbá a családok és az iskolák együttműködése. Az iskolaügy, amely nemzetünk jövőjének kulcsa, csakis akkor tud megújulni, ha az iskolák és tanárok támogatása nemzeti ügygé válik. Ha mind azon vagyunk, hogy az iskola olyan közösségként működjön, amely biztos értékekre, tisztességre nevel, s minden gyereket a maga legjobb képességei szerint, önbizalmat adva készít fel egy megelégedett és értelmes életre.

A gyermekekben nemzetünk jövőjét látjuk. A magyar nemzetért a magyar állam is felelős, de leginkább a nemzet tagjai. Hiszen a nemzet lényege a közös vágy, közös elhatározás és akarat arra, hogy együtt kívánjuk folytatni gazdag örökségünket. Ez az örökség – a magyar nyelv, a magyar kultúra, történelmünk és magyarságtudatunk – közös kincse minden magyarnak határoktól és állampolgárságtól függetlenül. S a szükséges megújulás alapja itt nem más, mint közösségünk átérzése, a magyar nemzet egészének szeretete.

Ilyenkor, újévkor, sokan beszélnek békéről, szolidaritásról. Erre nagy szükség van, s nem véletlen, hogy vallási és világi vezetők kifejezik és megerősítik a bennünk élő békevágyat. Ha azonban egészen konkrétan a magyar társadalom megbékélésére is gondolok, az nem választható el az újrakezdéstől. Az új helyzetben új hangvételű kormányzásra, s új típusú ellenzéki szervezetre van szükség. Magyarország békességét csak új alapokon lehet elérni és megteremtteni.

Erre várunk.

Tisztelt Honfitársaim! Az év megújulásának napján reménytelül szívvel kívánok mindenkinek az országban, és minden magyarnak boldog új esztendőt. Isten áldd meg a magyart!

Forrás: keh.hu
Fotó: Hellyer Gábor

PRESIDENT LÁSZLÓ SÓLYOM'S NEW YEAR'S ADDRESS

JANUARY 1, 2010

[Although the President gave the following speech on New Year's Day, his message is still relevant today. - Ed.]

Greetings to all residents of Hungary and to all Hungarians everywhere!
Fellow Hungarians and Compatriots!

On New Year's Day getting a new start is the only possible topic of discussion. We know that Christmas, New Year's and Epiphany are all part of the same set of holidays. And these holidays offer us the joy of renewal.

These are the days in which the world we know begins its renewal. The sun has once again won out over the darkness and the hours of daylight are growing. It may still be the dead of winter but around us, all events point to the approach of spring. Without us, the changes in the cosmos would merely be cyclical. But, human life has goals so our time is not at all cyclical. That is part of the message of Christmas – that eventually the time will come for fulfilment and there will be a time when hope springs forth in all of our hearts.

Hungary is more than ripe for renewal. And since 2010 is an election year – the New Year offers us an opportunity for a new beginning in both politics and public affairs.

We all feel the need for change – and many politicians know exactly what the people want. For that reason, we have been hearing watchwords such as renewal, new directions, new compromises, rebuilding and the like, with increasing frequency.

But, looking at it from the elevated vantage point of the holiday, we get to see a much fuller image of the renewal we desire.

Politics are a part, an essential component, of the new beginning. But, to expect the renewal and the conceived benefit to come from the outside, from politics alone, is to be set up for disappointment. In the early 1990s many believed that the change in regime would automatically raise living standards to the western level – only to be bitterly disillusioned. An election is a great opportunity – but it is only a first step. The essence is in the promise of change and it is the promise that offers hope. Whether the hopes are fulfilled depends on the how the process continues. And for it to continue, everyone must contribute, wherever they are – on the job, in the family, and in public life alike.

Fellow Countrymen and Women! In my New Year's address four years ago – remember, 2006 was also an election year – I said that a responsible person is one with self-respect, one who carefully examines the credibility of promises and the people who make them. And the responsible person thinks about the performance of former administrations, about what they did for the country. The responsible person thinks about those who have never governed – do they have the backing and capacity to turn their watchwords into actions?

I think that by now we have a wealth of experience. We have learned that our election decisions carry weight. They have consequences manifest not only over a four year term of office but far longer.

We have experienced our own power, the power of the voter. Every single nationwide election in recent years – referenda and European Parliament elections alike – have triggered significant political changes.

Therefore, when each and every voter makes his or her decision on whom to authorize to lead the country, he or she must be fully conscious of the responsibility. What we expect of the state is clear: public safety, the guarantee of law and order, the regulation of the economy to secure development and provide jobs, the alleviation of poverty, and the restoration of the country's international prestige.

However, there are some absolutely necessary changes that no government can make without the active participation of the people, meaning all of us. One of the most urgent is to combat corruption. The country is being strangled by corruption. It is destroying the economy, making fair competition all but impossible, and keeping institutions from operating in an above-board and responsible way. People are justly incensed on learning of payments in the hundreds of millions or billions – but the little snippets of day-to-day corruption, of small kickbacks on commissions and of money given and taken to procure a permit from the authorities, are just as poisonous. It takes two – at least – to do a corrupt deal. No matter how stringent the state might be, the only way corruption can be halted is if most people want to free us of the scourge of corruption. And I know that everyone would breathe a sign of relief to be rid of it, for most people would like to live honestly. What we need is to close the gap between honesty and success in business.

Fellow Hungarians! At Christmas, the birth of a child is what fills us with hope. But our children need to be born, too. We need to demand family-friendly policies from our state. But for that, we first need families, close-knit families who raise their children in a loving atmosphere. Our school system, the key to the future of our nation, will only be rejuvenated if support for schools and teachers becomes a national cause. All of us need to work to see that schools operate as communities that educate on a foundation of absolute values and virtues, and that prepare children for a sound and satisfactory life with each person able to develop in line with his or her own talents, skills and abilities.

The future of our nation is in our children. The Hungarian state is partly responsible for the Hungarian people but the people themselves hold primary responsibility. The essence of a nation is the common desire, determination and willpower to further our rich heritage and to do so together. That heritage – our Hungarian language, culture, history and awareness of our Hungarian origins – is a common treasure possessed by all Hungarians irrespective of the countries in which they live and are citizens of. And the foundation for the rejuvenation we need is simply the feeling of community, the love of all Hungarian people.

When the New Year comes around we like to speak at length of peace and solidarity. They are sorely needed, so it is no surprise that religious and secular leaders alike voice and reaffirm the desire for peace that lives in us all. However, thinking very concretely of the conciliation of Hungarian society, we need to see that we cannot separate it from our renewal. The new situation requires the government to change its tone of voice and we also need a new type of opposition. We must create a new foundation if Hungary is to have peace.

This is what we are waiting for. Fellow Hungarians!

On this day when the yearly cycle begins, my heart is filled with hope as I wish all residents of Hungary and all Hungarians a Happy New Year. May God bless the Hungarians!

Source: www.keh.hu
Photo: Gábor Hellyer

famous Hungarians

ALEXANDER KORDA

COLUMNIST
PAUL HELLYER

The most influential founder of the modern day British film industry was, of course, a Hungarian. I say of course, slightly tongue-in-cheek, but only because the impact of Hungarians on the modern-day film industry is quite phenomenal, so it should come as no surprise that a Hungarian should play such a prominent role in the British film industry. The subject of this article, Alexander Korda, took the infant British film industry to new heights and meant that it could compete with the best of Hollywood and would remain a powerful force in international

film-making.

Alexander Korda was born Sándor László Kellner on the 16th of September, 1893 in the wonderfully named village of Pusztaturpósztó, now known as Túrkeve, on the great Hungarian Plain, some 40 kilometres east of Szolnok. This village was a place where nearly four hundred years earlier, György Dózsa gathered his peasant armies to war against the landed nobility. Following the disaster of Mohács, the Turks occupied this part of Hungary for over 150 years before being driven out. But life in this village as the nineteenth century drew to a close held no such drama or excitement for the young Korda. Life was tranquil, if not downright boring, for a young man with dreams. Korda was born with unrelenting ambition to be better and to make his mark on the world. The village of Túrkeve could not hold him for long.

There was only one place to head, that jewel in the crown of Hungarian life and culture: Budapest. At 16 Korda approached the city "like a bride waiting for the moment of revelation". And as we have seen so often in this series, Budapest at this time was a glorious and fertile breeding ground for so much creativity, energy and vibrancy. People of talent, who worked hard, were prepared to take risks, could, and did, achieve great deeds on the world stage. Korda was one of those who would make an indelible mark on the twentieth century.

He would make his mark in film: the art of dreams and story-telling, of imagination and tales of adventure, romance and glory. Korda's family soon followed him to Budapest where he became the main breadwinner of the family, his father having died a few years earlier. Life was not easy and getting by meant having enough food to eat, something that was not always the case. But Korda had energy aplenty and soon turned his talents to writing articles and short-stories using the name Alexander Korda. He took the name from the phrase in the Latin Mass, *Sursum corda* ("lift up your hearts"), because, according to one biographer, it was an easy name to remember and sounded vaguely Hungarian. (Alexander is the English equivalent of Sándor.)

In 1910 an event took place that would create the opportunity for Korda's energy and ambition to find their true path: he went to the cinema. He was immediately captivated and forsook his attempts at journalism for a life-long career in film. How magical it must have been for that young man, burdened with the responsibilities of taking care of his family, to see his first glimpse of the magic of movies. The same thing happened to Michael Curtiz who, like Korda, fell in love with movie-making in Budapest at about the same time. After a year in Paris, Korda returned and quickly established himself as a force in the pioneering days of the Hungarian film industry. His films were typical swashbuckling, costume dramas such as *The Officer's Swordknot* (*A tisztí kardbojt*) and *The Golden Man* (*Az aranyember*) that would form the basis for most of the films he would make over his lifetime.

It was also at this time that the character of Korda would become formed: he was always supremely confident and dressed and acted as if he was a man of consequence. He smoked cigars to show how important he was, and his lifelong habit of dressing impeccably in the finest suits was evident even when he did not necessarily have the means to support such a lifestyle. But Korda was a man of infinite ambition and believed that those who acted and dressed for success were successful. And how appropriate this was in an industry founded on make-believe; Korda created his own image of a man of consequence.

By the end of World War I Korda was Budapest's leading film producer. But then came the upheaval of 1919 and the anti-Semitic backlash that followed the crushing of the Communist government led by Béla Kun. Budapest was declared the "sinful city" by Horthy and being Jewish was now a distinct disadvantage. Korda was all that the forces of reaction detested: intellectual, cosmopolitan and, of course, Jewish, and a person of consequence. He was

arrested but managed, through the efforts of his wife, to be freed.

Brothers Zoltán, Alexander
and Vincent Korda

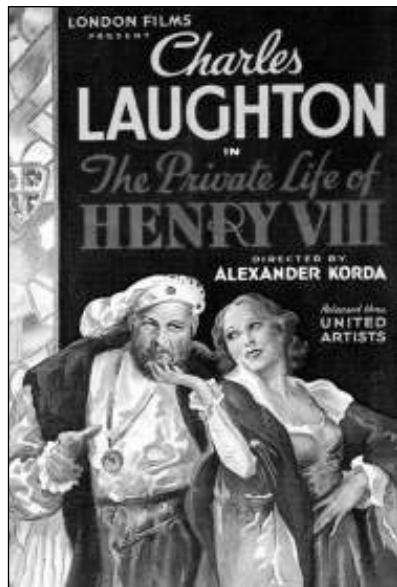
Korda headed for the next best place to be a creative artist: Berlin. He continued to live the life of the well-to-do. He dined conspicuously, lived in grand hotels and generally lived extravagantly. Money attracts money, or at least the appearance of it, and he had no shortage of backers for his main occupation: making films, mostly costume dramas. He was joined in these

endeavors by his two brothers, Zoltán and Vincent, and a wide circle of fellow Hungarians. People of like mind tend to stick together and throughout his long career in film, Korda always surrounded himself with fellow Hungarians.

For the ambitious filmmaker, who wanted the commercial success Korda craved, there was only one place to go and that was Hollywood. In 1926 off he set and was followed by his two brothers several years later. Hollywood and its brash, informal style, did not sit well with Korda, who for all his desire for the outward trappings of success, was a polite, formal and cultured individual. Rudeness and brashness were not his way of doing things and ultimately led him to hold Hollywood in contempt. He once remarked that "Europe... is the real world, the rest is just colonies." He lost a considerable part of his wealth in the stock market crash in 1929 and was soon headed back to the "real world", back to Berlin, then Paris and finally to London, his final stop and the scene of his greatest triumphs.

As he approached his fortieth year, the true talent of Korda would finally reveal itself. It was as if all of his preceding travels and work had prepared him for his life in England where he would shape the British film industry for ever. One of the secrets of Korda's success as a filmmaker was that he was ultimately a storyteller. The story was all. Korda had been a voracious reader right from the start, even in his early days in his village of Túrkeve.

When Korda arrived in England, there was no large-scale studio system as there was in Hollywood.

Indeed British films were small and were not generally regarded as being of the same international quality or standing as those of Hollywood. Films were now an international business and all roads led to Hollywood. Korda would change that and provide Britain with a film industry that could compete with that of Hollywood.

His triumph came with the film, *The Private Life of Henry VIII*. The first truly internationally successful British film and the first British film to win an Oscar (Charles Laughton for Best Actor), was really a Hungarian movie: directed and produced

by Korda himself, screenplay by Lajos Bíró and set design, so essential in costume dramas, by Vincent Korda. It was described as, "Brilliantly performed, beautifully designed and endlessly entertaining, it is a model of the intelligence and good taste with which Korda and London Films would be associated." Not that the film reflected historical reality, but Korda was never one to set great store by what was real or accurate. The illusion was all.

Korda established himself as the pre-eminent film maker in Britain. The great actors of the age – Laurence Olivier, Ralph Richardson, Leslie Howard and Vivien Leigh formed "his personal repertory theatre", as noted by Korda's biographer. So many Hungarians found jobs at his studio, that his empire was called "Budapest-on-the-Thames". Hungarian was just as likely to be heard at the studio as English. Indeed amongst the Korda brothers themselves Hungarian was their day-to-day language, their secret code that took them back to their early days in Hungary. They used their childhood names for each other whenever together: Lacikám, Vincikém and Zolikám. Korda continued to make costume dramas throughout the 1930s but his ambition often outstripped his final ability and by 1939 he was again broke and had to start over once more. But then yet again war would intervene and another chapter was about to be written in Korda's life.

Early on in his stay in England, Korda had formed a close friendship with Winston Churchill. Perhaps it was because Churchill was such a fan of film or perhaps it was their fondness for cigars that drew these two men together. Indeed Korda commissioned several screenplays from Churchill during the latter's years in political wilderness in the 1930s. Although nothing came of these scripts, the two of them remained firm friends. In 1940 Korda left England and headed for Hollywood. At the time it was assumed that he did this out of cowardice or defeatism – he was Jewish and was on the Gestapo's wanted list for England. But the truth was that Churchill asked

Scene from the movie "That Hamilton Woman"

Korda to go to back to Hollywood. This was in part to help keep the British film industry alive and partly to ensure Korda could produce the kind of propaganda films needed to keep up the morale of the British. Korda met these objectives, especially with the film *That Hamilton Woman*, the story of Lady Hamilton and Lord Nelson. It was a story of the times alright: England at war, fighting for her life, a brave man saving his country and dying bravely in battle. Churchill watched it many times and shed tears every time. The film, starring Laurence Olivier and Vivien Leigh, was another triumph for Korda.

Churchill showed his gratitude and in 1942 Korda returned to England, went to Buckingham palace and emerged Sir Alexander Korda, Knight of The Realm, the first film director to receive such an honour. That brought an end to any talk of cowardice or defeatism.

After the war Korda continued to make films. He had achieved so much, fulfilled all his ambitions, come so far from that small village on the Hungarian Plain, that he had, again in the words of his biographer, "used himself up". He did manage one more great film before his death in 1955 and that was *The Third Man* written by Korda's good friend Graham Greene.

Korda's funeral was attended by the great and good of the film industry. In his eulogy Laurence Olivier said of him, "He managed the difficult and rare mixture of artist and businessman with an extraordinary virtuosity.", and closed with a line from *Hamlet*: "Take him for all in all – we shall not look upon his like again."

And so too thought the British Academy of Film and Television Arts when they established the *Alexander Korda Award for Best British Film*, in honour of the man who did so much for the British film industry. The boy from Túrkeve had, all in all, made very good indeed. ■

Lastly Sándor Szabó turns our attention to the BKV (Budapest Public Transport) and the impact of the planned cutbacks and resultant strike action over the last few weeks. The strikes at least brought the best out of people with strangers helping each other out with carpooling organised through the Internet social networking site iWiW.

The tongue-in-cheek quiz at the end of the Sándor's letter provides a bit of fun at the expense of the BKV for Hungarian readers.

Szabó Sándor 1958 március 15-én született. Talán e neves dátum - és persze a családi neveltetés - miatt, mindig is megőrizte a hazája iránti szeretetét. A pécsi fiatalkor után a Műegyetemen szerzett először építőmérnöki diplomát, majd szakmérnöki és mérnök-közgazdász tanulmányokat folytatott. A 80-as évek közepétől több éven keresztül Németországban dolgozott, majd egy nagy amerikai távközlési cég hazai képviselője volt. Ma is távközléssel, informatikával foglalkozik.

Helyzetjelentés Magyarországról 2010 márciusában

It's been some time since our Budapest correspondent Sándor Szabó, with his background in economics, engineering and the telecommunications industry, wrote to us. He starts by telling us about the hard winter that Hungary has had, with 20-30cms of snow covering the country on and off and strong winds causing huge snow drifts.

We hear about Pécs, [in the south of Hungary], which has the honour of wearing the "Cultural Capital of Europe" title in 2010, but which in a German Die Welt newspaper article is described as a mirror image of Hungary's economic and moral crisis. A number of cultural initiatives have been abandoned through lack of follow-through. Tibor Szalay, the cultural director of Pécs's year as Cultural Capital, attributes the failures to "the system", which he believes still reflects the mentality of the past, rather than the values of the West.

We also hear about the speeches given by key figures of Fidesz, the governing Hungarian Socialist Party (MSZP) and the Hungarian Democratic Forum (MDF) parties about how they perceive the state of the nation with Fidesz's Viktor Orbán calling for strong leadership to implement the changes the country needs, MDF's Lajos Bokros saying it's not strong, but intelligent leadership that is needed, and the MSZP ex-prime minister suggesting that if current order is not maintained the country faces anarchy and white terror.

Hosszú kihagyás után ismét szeretettel köszöntöm a kedves olvasót. Az elmúlt másfél évben nem jutott idő az írásra, miután heti 4-5 napot külföldön, munkával és utazással töltöttem. De mindig örömmel tölt el, ha gondolatban Új-Zélandon lehetek és mesélhetek kicsi hazánkról.

Lassan Tél tábornok visszavonulót fúj, e héten végre elolvadtak az utolsó hófoltok is. Talán 10-12 éve nem volt ilyen havas télünk. Először december 19-én zúdult le az első komoly hó. Szombat délben kezdte a Dunántúlon, majd délután Pestet is elérte a sűrű havazás. 4 óra felé már csak lépésben lehetett közlekedni a városban. Karácsony után aztán enyhült, januárban már sokan azt hitték ismét mediterrán télünk lesz. De január utolsó hete ezt alaposan megcáfolta. Országsszerte 20-30cm hó zúdult ránk és a helyzetet rontotta, hogy napokkal később a helyenként orkánszerű szél hordta a havat. Több település időnként megközelíthetetlen volt, de aztán a harmadik napon sikerült úrrá lenni a helyzeten.

A zord időjárás közben azonban a kultúra felé fordultunk, hiszen azon megtiszteltetés ért bennünket és idén, 2010-ben Pécs mint Európa kulturális fővárosa mutatkozhat be. Nagy lehetőségnek indult, de sajnos nem úgy alakultak az események, ahogy elképzeltük.

„A kulturális főváros Pécs, Magyarország gazdasági és erkölcsi válságának tükörképe”, állította pécsi riportjának alcímében a Die Welt.

A német konzervatív napilap kulturális

rovatában megjelent terjedelmes írás két szerzője, Sonja Hartwig és Kilian Trotier a több személyt megszólaltató riportnak a "Már nincsenek álmaim" címet adta, utalva a számos kommentáló elemet is tartalmazó írás hangulatára. Ezt támasztotta alá a cikkben közölt illusztráció is, amelyen egy rács mögül fotózott pécsi templomtorony látható.

A szerzők a kulturális fővárosi projekt kapcsán csalódottságról, szertefoszlott reményekről írtak, azt érzékeltetve, hogy a projekt nyugati elképzelések szerint már régen kudarcba fulladt. A cikkírók szerint Magyarországon válság uralkodik, a hitelek akadoznak és kapcsolatok szakadnak meg. A kulturális fővárosi cím elnyerése először túlzott várakozásokat ébresztett, majd ezek elkerülhetetlenül csalódottságba csaptak át. Látványosságnak, show-nak kellett volna lennie, ám a pécsi helyzet már régóta egy ország tükörképe, továbbá egy olyan rendszer elleni harc, amely Magyarországon fennmaradt, amelyben az igazság nem ritkán összemosódik a talánnal, és a hallucinációból reményt hipnotizál magának.

Azt a reményt, amelyet - mint a szerzők írtak - néhányan már hosszú ideje feladtak, azok a kultúrateremtők, akiknek térre lett volna szükségük, de ezt nem kapták meg, akiknek projektjeit elutasították, vagy maguk adták fel azokat.

A kulturális fővárosi projekt sokak szerint haladást jelenthetett volna, ám nyugati mércével mérve kudarcot vallott - pedig kísérlet volt a magyarországi rendszerből való kitörésre - áll a riportban. A szerzők Szalay Tamás kulturális igazgatót idézték, aki nem említi vétkeseket, és aki szerint a rendszerben van a hiba. Abban a rendszerben, amely egykor vörös volt és kicsit még ma is az — fűzték hozzá. Szalay az elmúlt hónapokban mindig kereste az igazságot, és végül megtalálta saját igazságát, amely úgy hangzik: Mindenki csodát várt, de csodák nem történnek ebben a rendszerben. "Nem számolhatunk azzal, hogy nálunk is úgy megy, mint Nyugat-Európában, de azt gondoltam, hogy ennél messzebb már vagyunk" - idézték kulturális igazgatót, akinek mára semmi nem maradt az álmaiból.

A szerzők szerint sokan még világosabban fogalmaznak. Azok, akik nem bírják nézni azt, hogy az az állam, amely 20 éve elsőként vágta át a vasfüggönyt, most "belülről barnán rohad". Ezt követően idézték Kertész Imre tavaly novemberi interjúból. "Magyarországon a szélsőjobboldal és az antiszemita hangadók" - állította Kertész, Magyarország egyetlen irodalmi Nobel-díjasa, aki nem akar magyar lenni. "A faszisztust a szocializmus követte, azután

a szabadság álma, egy álmom, amely romjaiban hever, és amelyet beborít a válság, a korrupció és a klientúra-politika” - fogalmaznak az interjú kapcsán a szerzők.

Február újabb az ország értékelések hava is egyben. Hallhattuk Orbán Viktor mélyreható értékelését és röviddel utána Borkos Lajos is ország értékelőt tartott.

“A felelősségre vonással nem a múltnak tartozunk, hanem a jövőnek.” “A változásnak az élet minden területére ki kell terjednie.” “A következő kormánynak a nemzeti ügyek kormányának kell lennie” – mondta ország értékelő beszédében Orbán Viktor a Millenárison.

Itt az ideje, hogy Magyarországnak erős vezetése legyen - szögezte le ország értékelő beszédében Orbán Viktor, arra emlékeztetve: ma Magyarországot gyengének látják, melynek oka a gyenge kormányzás. Mint fogalmazott, olyan kormányra van szükség, amely képes megoldani a gondjainkat idehaza, kellő határozottsággal lép fel a nemzetközi szinten és felelősen kezeli a pénzügyeket, nem nyomja rá bélyegét a munkájára a bűnözés, a hatalommal való visszaélés. 2009-ben új világ született, mely egyértelműen megmutatta, nem lehet az élet minden területét a piacra bízni, szükség van az állam szerepére is. Ha ismét meg akarjuk találni helyünket a világban, akkor erős nemzetre és erős nemzetgazdaságra van szükségünk - szögezte le Orbán Viktor. A Gyurcsány-korszak sok kárt okozott az országnak, azonban van erőnk ahhoz, hogy nagy és átfogó változást vigyünk véghez.

Pár nappal később hallhattuk Bokros Lajos urat, aki a következőket emelte ki: „Vannak populista programok, amelyek mindent megígérnek, csak azt nem mondják el, hogyan tudnak a szép délibábos ígéretet földjére eljutni. Az MDF programja kiemelkedik ezek közül, szikrázóan logikus, kemény szavakkal összeállított, de elfogadható, mert megvalósítható és mert a társadalom felemelkedéséről szól” – ezt mondta Bokros Lajos a Városligeti fadori Versailles Rendezvényközpontban. – *Többet ésszel, mint erővel* – adta ki Bokros Lajos az MDF gazdaságpolitikai jelszavát. – *Mire van szükség? Erős államra?* – kérdezte, majd rögtön válaszolt is: nem erős, hanem okos államra van szükség, amelynek az ellensúlyok egyensúlyára kell épülnie. A válság kapcsán szintén ellentmondott Orbán Viktor megközelítésének, mondván: „Mohó kapzsi üzletemberek ülnek a bankokban? Az államban is ilyenek ülnek. Az elavult állami szabályozás miatt alakult ki a válság. Az amerikai jegybank rossz döntések sorozatát hozta, alacsony volt a kamat, s így milliárdok tűntek hitelképesnek” – adott visszamenőleges helyzetértékelést.

(Ne feledjük, 2010-ben ismét választások lesznek itthon. A kampány lassan megkezdődött. Sajnálattal értesültem arról, hogy Új-Zélandon komoly akadállyal kell megküzdenie annak, aki szeretné szavazatát leadni. A XXI. században talán lehetne találni erre megoldást, hiszen számos ország elfogadja az elektronikus azonosítóval ellátott szavazatot.)

És sokak számára eljött egy régen várt pillanat: lemondása óta először szólalt fel nyilvánosan az ex-kormányfő is. “A harc eredménye csak tőlünk függ... Attól, hogy képesek vagyunk-e visszanyerni önbizalmunkat, magunk mellé tudjuk-e állítani a józan erőt, s ha kell, az ellenséges ellenforradalmi erőkkel szemben határozottan fel tudunk-e lépni. Ha igen, megmarad a rend, a biztonság, túljutunk gazdasági nehézségeinken, megőrizzük értékeinket, és egy új, korszerűbb, hatékonyabban működő magyar szocializmust hozunk létre. Ha nem, az anarchia, a káosz - és ne legyen illúzió - a fehérterror fog eluralkodni.” Az ellenzék tevékenységét látva Grósz Károly fenyegetőzött így 1988 novemberében. Akkor, amikor a volt kormányfő kirohanását már a széthulló MSZMP-ben is egyre többen tekintették kétségbeesett, meddő és méltatlan utóvédharcnak.

És ami sokakat foglalkoztatott még minket az elmúlt hetekben – az a BKV volt. Ahol – valljuk be – nehéz dolga lehet a vezetőségnek: ennyi törvénytenség után kiállni a dolgozók elé és megmondani: - Uraim! Sajnos megszorítások következnek. Megtapasztalhattuk hat napig mi pestiek, milyen is a sztrájk egy közlekedési vállalatnál!

Nagy örömmel tapasztaltam viszont, hogy a sztrájk segített újból összehozni az embereket, akik leleményes megoldással siettek egymás segítségére. És ha jól belegondolok, évek óta ilyen nem történt. Az önkéntes véradás is erőteljes hanyatlásnak indult az utóbbi években. És ekkor, mikor már az ember kezdi elveszíteni a reményt, egy sztrájk váratlanul összehozza az embereket! Interneten keresztül is egymásra találhattak a BKV-sztrájk miatt bajba jutottak és azok, akiknek kocsijában még akadt szabad hely. Az iWiW egyik alkalmazását, a BKV-sztrájk miatt fejlesztették tovább, így nem csak az egyik városból a másikba, hanem az egyik budapesti kerületből a másikba igyekvők is kereshettek vagy ajánlhattak fuvar egymásnak.

És milyen is a magyar ember? Keserűségében is képes humorral szembenézni a nehézségekkel. Soraimat ezzel a vidám csokorral zárom – melynek ter-

mészetesen semmi köze a valósághoz, és mentes minden politikai zöngétől. *(Hogy mi van valóban a BKV-nál? Azt bármely website-on úgyis azonnal megtudhatjátok...)*

Képzletbeli BKV vizsga

1.) *Hány darab használt autóbust vásárolhatott volna a BKV, ha Szalainé 100 milliós végkielégítését, 1,2 milliós fizetését, és az ehhez járó 120 százalékos prémiumot, melyet közel 1 évig kapott, járműbeszerzésre költi, ha tudjuk, hogy egy ilyen busz ára 20 millió forint?*

2.) *Hány darab vonaljegyet (és/vagy bérletet) kell eladni a BKV pénztárosainak, hogy kitermeljék Szalainé fizetését és végkielégítését?*

3.) *Ki lehet a felelős azért, hogy Eleonóra az elbocsátást követően továbbra is a cégnél dolgozhatott? (Csak egy helyes válasz van):*

a.) *Az akkori vezérigazgató, Balogh Zsolt*
b.) *A BKV teljes vezetése. Mindenki, aki tudott erről, és nem szólt*

c.) *Magyarországon vagyunk, így senki*

4.) *Vajon hány másodperc alatt ég ki teljesen a Rákóczi úton az az Ikarus 435-ös autóbusz, melynek a motorterében a karbantartás teljes hiánya miatt tűz keletkezett? A megoldáshoz függvény táblázat használható. (10 pont)*

5.) *A Moszkva tér felé közlekedő 22-es busz a Szent János kórháznál fékhiba miatt elszabadult. Számítsa ki, hogy az autóbusz hány perc alatt ér a Moszkva térre. (Amennyiben lehetséges adja meg a “becsapódás” helyét is) (12 pont)*

6.) *Ábrázolja koordináta-rendszerben a BKV jegy és bérletárainak növekedését 2000-től napjainkig. Másik színnel jelölje a szolgáltatás színvonalának csökkenését. Milyen arányosság figyelhető meg a jegyár növekedés és a szolgáltatás színvonalának csökkenése között? (20 pont)*

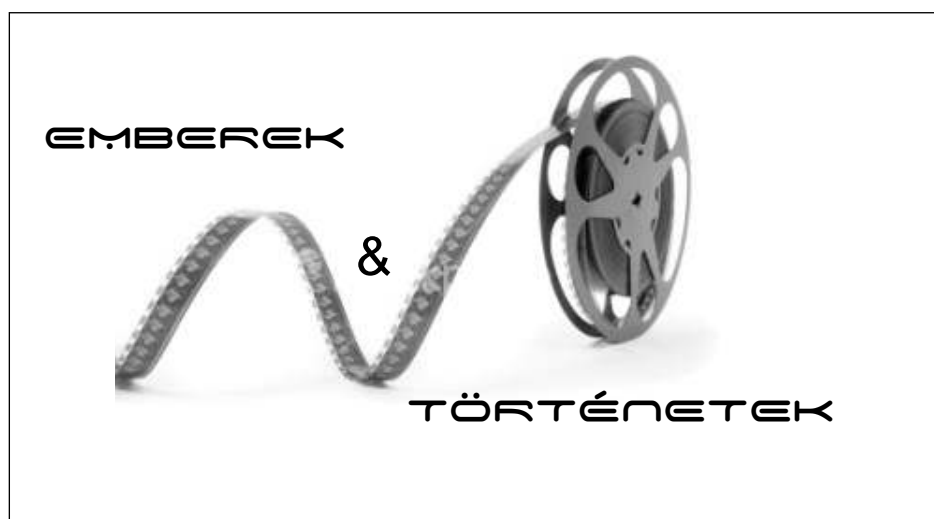
7.) *A BKV öt színésszel kötött szerződést a Nagykörtői villamosok és a 7-es buszcsalád utas tájékoztató szövegeinek felmondására. Vajon hány darab autóbust lehetett volna teljesen kitakarítani, ha tudjuk, hogy a tájékoztatás “fejlesztésére” 5 millió forintot költött a cég, és azt is tudjuk, hogy egy busz kitakarítása 50 ezer forint. (10 pont)*

8.) *Tippelős feladat:*

Ön szerint hány embert foglalkoztatnak feleslegesen az Akácfa utcában? Tippelje meg azt is, ha ezeket kirúgnánk, mennyi plusz bevételhez jutna a BKV. (7 pont) ■

[Szalainé Szilágyi Eleonóra, a BKV volt humánpolitikai igazgatója – Szerk.]

Szabó Sándor

LOORPARG (HÁRI) ZSÓFIA

Zsófia Hári was born in her mother's hometown, Pécs, in southern Hungary in 1975 and grew up in her father's hometown, Nagykanizsa, to the west. Her childhood memories reinforce strong ties to the region that she preserves to this very day. Her studies specialised in music from an early age, rooted in the world famous Kodály method and she also studied folk-dance under the nationally acclaimed instructor László Papp, until his death. Quite apart from the inevitable undertones associated with the "pioneer movement" of the times, Zsófia has fond memories of the many camps and outings organised for the "pioneer patrols and troops", as they were called. Many a long hot summer holiday is associated with the pioneer movement.

Zsófia was ten when she experienced her first taste of "the West", and when the "travel bug" implanted itself in her. A few years later she decided she wanted to live abroad and on completion of her studies at age 23, she went to London where she worked as an au pair. She spent five years there during which time she became fully fluent in English and completed further studies in business English and various massage therapies.

2003 was the first time Zsófia visited New Zealand, but it was in 2005 when her association with the country became more permanent. That's when she met future husband to be, Terry Loorparg, in Los Angeles on a cruise ship they both worked on, and she moved to New Zealand later that year. Terry is a New Zealander of Estonian and Malaysian extraction, so it was an international family that their daughter, Lili, was born into on 1 April 2006.

Fortunately Terry is in full support of his daughter growing up bilingually and learn-

ing about her Hungarian culture alongside the New Zealand. Lili hears English from her father and his family and her environment, and Hungarian from her mother. Regular trips to Hungary, where all her maternal relatives live, reinforce Lili's Hungarian. Zsófia's hope is that Lili will learn to read and write in Hungarian by spending some time in school there in a couple of years' time.

In the meantime they continue to build their lives here. Zsófia recently completed her Early Childhood teaching qualification at Victoria University and has just started teaching at the new kindergarten at the Te Papa Museum in Wellington. She is also learning Te Reo Maori, as she considers it important for a full appreciation of and participation in New Zealand culture.

* * *

1975-ben édesanyám szülővárosában Pécsen születtem, de Nagykanizsán nőttem fel ahonnan édesapám származik. Itt jártam általános és középiskolába ahová felejthetetlen emlékek fűznek. Ezek az évek nagyon meghatározóak voltak az életemben, mind a tanulmányaim és a személyes kapcsolataim területén. A kisgyermekkoromban kötött barátaimhoz a mai napig nagyon szoros szálak kötnek, függetlenül az országok közötti távolságoktól.

Általános és középiskolás éveimnek a zene és a néptánc meghatározó része volt, én azon szerencsések közé tartozom, akik a Kodály Zoltán világhírű magyar zenepedagógus módszerén nőttek fel. Az iskolai énekórák és énekkultúra mellett szolfézsra és hegedű órákra jártam 8 éves koromtól, így természetesnek adódott, hogy a gimnáziumban ének zenéből is érettségiztem. Az első néptánc tanfolyamra 6. osztályos koromban iratkoztam be a

Nagykanizsán, de országosan is nagy tiszteletben tartott Papp László néptánc oktató óráira. A középiskolás éveim alatt Laci bácsi súlyos betegség miatt elhunyt, és akkor hagytam abba a táncot, amit a mai napig rettenetesen sajnálok.

Függetlenül az akkori szocialista ideológia elvonatkoztatásoktól a kisdobos és úttörőmozgalom szerves része volt az iskolás éveimnek, amire a mai napig szívesen gondolok vissza. Az úttörőcsapat vezetősége rengeteg érdekes programot és kirándulásokat szervezett az úttörőrajoknak és az őröknek is egyaránt. Őrsvezetőként táboroztam Zánkán az akkori híres balatoni úttörővárosban.

A táborozás és az üdülés mindig hozzátartozott a hosszú nyári szünetekhez. Nagyon sok nyarat töltöttem a balatonmáriafürdői nyaralónkban, többször üdültem a balatonkenesei vasutas üdülőben (édesanyám, mint vasúti dolgozó révén), vagy vándortáboroztam a Velencei-tó partján osztálytársaimmal. Máig a balatoni nyarak az egyik legszebb emlékeim az életemnek, számomra a világ legszebb tengerpartjai sem vehetik fel a versenyt a „Magyar tengerrel”.

A kalandvágy elég fiatalon megtalált, már 10 évesen az atlaszt bújtuk a legjobb barátnőmmel, hogy vajon a világ melyik részére fogunk egyszer ellátogatni. Most már bevallhatom Új-Zéland akkor meg csak tervben sem volt, inkább a trópusi szigeteket és persze az akkor elérhetetlennek tartott USA-t szemeltük ki. A 80-as években a tengeren túli utazás magyar állampolgároknak szinte teljesen luxusnak számított, többnyire az akkori Jugoszláviába vagy Csehszlovákiába adódott csak lehetőség. Mivel mi csupán fél óra autóra laktunk Horvátországtól (anno Jugoszlávia), ami abban az időben „nyu-

gatosabb” volt ezért sokat jártunk ki vásárolni a szüleimmel az ott beszerezhető „trendibb” dolgokért, amik nálunk hiánycikknek számítottak. Onnan származik első Levis farmerom és Converse tornacipőm, amire oly büszke voltam éveig. Rizses csoki, édességek, alkohol (amit gyakran a lábunk alá dugdostunk) és kávé voltak a legnépszerűbb dolgok, amiket a magyarok kerestek.

Tíz éves voltam, amikor először utaztunk „nyugatra” Ausztriába. Sosem felejttem el, ahogy tátott szájjal ámulva néztem a pénztárosnőt, ahogy végighúzza az árut az előtte lévő pulton és közli az árát anélkül, hogy bármilyen számot beütött volna. A vonalkód akkor meg nálunk ismeretlen volt, csakúgy mint az automatikus érzékelő ajtó, amelyik kinyílik előtted amikor közeledsz.

Igazán komolyan először a középiskolás éveim alatt gondolkoztam azon, vajon lesz-e rá lehetőségem arra, hogy valaha külföldön élhessek egy kicsit. Az iskoláim és egyéb kötelezettségeim egy ideig még ugyan Magyarországhoz kötöttek, úgyhogy 23 éves voltam amikor elhatároztam, hogy Angliába utazom au-pair-nek és egy kicsit világot látni. Szüleim vegyes érzésekkel fogadták döntésemet, míg anyukám támogatta az ötletet, tudván nekik ilyen lehetőségek még nem léteztek, apukám ellenezte, hogy „cselédként” dolgozzam egy idegen országban, idegen családban.

1998 decemberében érkeztem Londonba kb. 50 fonttal a zsebemben. Mivel akkor már megvolt a középfokú angol nyelvvizsgám azt gondoltam, problémám már nem lehet sok az angol nyelvvél. De nagyot tévedtem. Sajnos a magyarországi nyelvtanfolyamok nem készítene fel kellően a különböző akcentusok megértésében,

úgyhogy sokat kínlódtam az elején azzal, hogy megértsem egyáltalán mit akarnak mondani. Az első időszakban rengeteget néztem a tv-t és körülvettem magam angol anyanyelvűekkel, ennek eredményeként 6-8 hónap után teljesen folyékonyan beszéltem a nyelvet és minden probléma nélkül megértettem a hozzám szólókat. Ez sokat lendített a magabiztosságomon és ezek után már minden sokkal egyszerűbben ment - nem volt problémám munkát találni vagy tanulni más területeken. Üzleti angol mellett anatómiát és gyógymasszázszt, aromaterápiát, lávaköves masszázst és indiai fejmasszázszt tanultam.

Öt évet töltöttem Londonban, bár közben pár hónapig Kanadába utaztam ott is körülnézni. Új-Zélandra először 2003-ban jöttem az akkori új-zélandi párommal, akivel 7 hónapig laktam Aucklandban. Ebben az időben utaztam be egész Új-Zélandot Dunedintől Cape Reingáig.

Férjemmel Terryvel 2005-ben Los Angelesben ismerkedtem meg, ahol egy óceánjáró hajón együtt dolgoztunk. Ebben az évben költöztem vissza vele Új-Zélandra, pontosabban Waikanaeba ahol majdnem 2 évig laktunk, mielőtt Wellingtonba költöztünk. Terry új-zélandi születésű, de szülei bevándorlok. Édesapja Észtországból, édesanyja pedig Malájziából származik. Kislányunk Lili, 2006. április 1-en született egy igazi multikulturális család legfiatalabb tagjaként.

Nekem soha nem volt kérdés, hogy milyen nyelven fogok beszélni Lilihez, teljesen természetesnek adódott, hogy az anyanyelvemen szólok hozzá, annál is inkább mert szüleim nem beszélnek angolul és el nem tudnám képzelni, hogy a kislányom ne tudjon kommunikálni a nagyszüleivel. Nem is éreztem volna természetesnek angolul beszélni vele, mert függetlenül attól, hogy nagyon jól beszélem már a

nyelvet, azért mégis csak van akcentusom. Az angolt ráhagytam a férjemre, a nagyszülőkre és a környezetre. Szerencsére Terry támogatja az erőfeszítéseimet, annak érdekében, hogy megőrizhessem és átadhassam Lilinek a kultúrámat és a nemzeti hovatartozásomat. Nagy örömmre Lili nemcsak érti, de gyönyörűen és szívesen beszéli a magyar nyelvet. Velem tudatosan választja a magyart, függetlenül attól ki van körülöttünk. Mára már megtanult együtt élni velem, hogy ha daddy vagy más angol anyanyelvű van körülöttünk, akkor lefordítjuk amit fontosnak érzünk a másik szempontjából. A szinkronfordítás a mindennapjai része. Lilivel rendszeresen járunk haza Magyarországra és eddig mindig hihetetlenül jól beilleszkedett és otthon érezte magát. Remélhetőleg egy pár év múlva sikerül hazamennünk hosszabb időre, amikor majd lehetőségem lesz beírni őt egy magyar iskolába, ahol megtanulhat rendesen írni és olvasni is.

Addig is itt építjük az életünket...

Most szereztem óvónői diplomát a Victoria Egyetemen és hamarosan a Te Papa Múzeum vadonatúj óvodájában fogok dolgozni. Az egyetemi éveim alatt nagyon sokat tanultam Új-Zéland történelméről, kultúrájáról és elkezdtem Te Reo Maorit is tanulni. Úgy érzem ahhoz, hogy egyenrangú tagja legyek a társadalomnak, nagyon fontos, hogy megismerjem a befogadó ország történelmét és nyelveit. Az új-zélandi emberekről nekem nagyon pozitív véleményem van, én soha nem találkoztam semmiféle etnikai vagy rasszista megnyilvánulással a származásommal szemben. Az emberek itt roppant nyitottak, érdeklődők, barátságosak és előítéletlő mentesek, akikkel öröm együtt élni és dolgozni. ■

SZEGEDY KRISZTINA

A MAGYAR ORVOSLÁS I.

A HŐSKOR, ORVOSLÁS A XX. SZÁZADIG*Drága Szüleim és Szegedy Nagypám emlékének*

Ki segít a beteg embereken? Ki segít egészségünk megőrzésében? ... Az orvos.

Az orvoslás története egyidős az emberiség történetével. Különös, de az orvosok, ma is, az ősi, hippokratészi eskü alapján végzik gyógyító-megelőző munkájukat.

Orvosok között nevelkedtem, tőlük kaptam az útravalót az élethez. Átaltuk értettem meg, mi a „hivatás”. A hivatás, mely „szolgálat”, fegyelmezett, felelősséggel teljes szolgálat, mindig jó célok érdekében.

Az orvos hivatása a betegség-megelőzés és a gyógyítás, emberséggel. Az orvos odafigyel az egészségesre, a betegre egyaránt. A jó orvost betege szereti, környezete megbecsüli. Jó társadalmakban mindehhez még társadalmi elismerés is járul, megérdemelten.

Következő két cikkem, mégis, a minden korban a „modern” orvostudomány iránt elkötelezett magyar orvosokról szól. Közülük valók voltak szüleim is, nagypám is. Tudásuk, elkötelezettségük rendkívüli hagyományokra épült. A magyar orvoslásról szóló cikkeim a magyar orvoslás hagyományainak megteremtőiről szól.

Az első név, aki említést érdemel ebben a körben, **JESZENSZKY JÁNOS (Jessenius) (1566-1621) anatómus, sebész.** Ő Boroszlóban, Lengyelországban született, ahová a család a török elleni félelmében menekült. Soha nem élt Magyarországon, de szerette hazáját. Jeszenszky jelmondata ez volt: „Ahogyan az orvos nem ölhet büntetlenül, a tirannust is meg kell akadályozni abban, le kell fogni, meg kell kötnözni”. A Carolinum Egyetemen tanított. 1602-ben anatómia könyvet írt. Egész életében a Habsburg-zsarnokság ellen harcolt, segítette a cseh szabadságharcot. Annak bukása után, 1621-ben (26 társával együtt) kivégezték.

Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum

Az orvostudomány, az egyik legnagyobb tudomány, melynek történetébe rengeteg magyar orvos írta be a nevét. Orvosok, akik nem csak orvosok voltak, hanem széles látókörű, remek emberek, akik életüket a gyógyítás szolgálatába állították.

A magyar orvoslás története a messzi múltba nyúlik vissza. A magyar orvoslás gyakran használja az ősi tudást, a természetgyógyászatot.

A következő **PÁPAI PÁRIZ FERENC (1669-1716) orvos, anatómus,** aki Erdélyben, Désen született, szegény családból. Bázelen orvostudományt, anatómiát és vegytant tanult. Megbecsült orvos lett, majd hazajött, és Debrecenben működött. Ezután Nagyenyeden bevezette az orvosi alapismereteket az egyetemen, majd Apafi Mihály háziórvosa lett. Legfőbb műve a „Pax Corporis” (a test békéje), melyben még keverednek az arab orvo-

sok, valamint Paracelsus, Harvey és Helmont tanításai és a babonák. Fontosnak tartotta az anatómiát, a kóroktant. Észrevette a testi és lelki betegségek közötti összefüggést. Gyógyításában növényi főzeteket, gyümölcsöket, olajokat használt. Könyvet írt a szegényeknek, mondván: „Hamarabb talál segédelmet a beteg barom, mint a beteg ember”.

BENE FERENC (1775-1858) orvost, tudományfejlesztőt „az ország legműveltebb orvosa”, „korunk legelső orvosa” címen emlegették. Kezdeményezője volt a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlésének (1840-ben). Irodalmi és tudományos munkásságot is végzett. Szakmunkáit latinul, ismeretterjesztő munkáit magyarul írta. „A himlő veszedelmei ellen való oktatás” egyik fontos műve. Hazai bevezetője és népszerűsítője volt a megelőző oltásoknak.

Magyarul írt és tanított akkor, amikor az még ritkaságszámba ment. Fő műve az „Elementa medicinae practicae” a belgyógyászat európai tankönyve volt sokáig. Egyik fontos műve a Mentésügy, amely az elsősegélynyújtásról szól. Kiemelkedő műve még: „Physiologia és a Hygiologia”, aminek fő témája az egészséges életmódra nevelés. Életcélja a „szorgalmas falusi nép és a szegényebb polgárok” egészségügyi ismereteinek bővítése volt.

BUGÁT PÁL (1793-1865) orvos, nyelvújító Gyöngyösön született kézműves családból. Szellemét a reformkor hatotta át. Sebész, belgyógyász és szemész képesítést szerzett. A pesti egyetem sebészeti tanszékén dolgozott, a sebészeknek élettant, kórtant, gyógyászatot, gyógyszeriant oktatott. Fontos műve: Az emberi test bonctudománya.

Máig maradandóak nyelvújításai, pl. láz, genny, izom, ideg, étvágy, kórtan, műtét, végtag, halottkém, lob, tályog, mirigy, dúc, csipesz. 1831-ben megalapította az Orvosi Tár című folyóiratot. Az orvosi vándorgyűlés társalapítója, a Magyar Természetudományi Társulat megalapítója és annak első elnöke volt. 1848-49-ben az első felelős magyar kormány Magyarország főorvosává nevezte ki.

SCHOEPF-MEREI ÁGOST (1805-1858) orvos Győrben született, kereskedő családból. Sebészettel, szemészetten foglalkozott, de leginkább a gyerekgyógyászat érdekelte. 1836-ban európai színvonalú Ortopéd Gyógyintézetet alapított. Az 1838-as dunai árvíz elmosta intézetét, de ő az árvíz közben is az embereket figyelte, és megírta „A test és lélek áthangolását előidéző befoxxxxclyások és a megbetegedések a pesti árvíz alatt és után” című művét. 1838-ban megnyitotta az első magyar gyermekkórházat. Minden elhunyt beteget felboncoltatott, a kórboncolás előfutára volt. Gyermekgyógyászati tankönyvet is

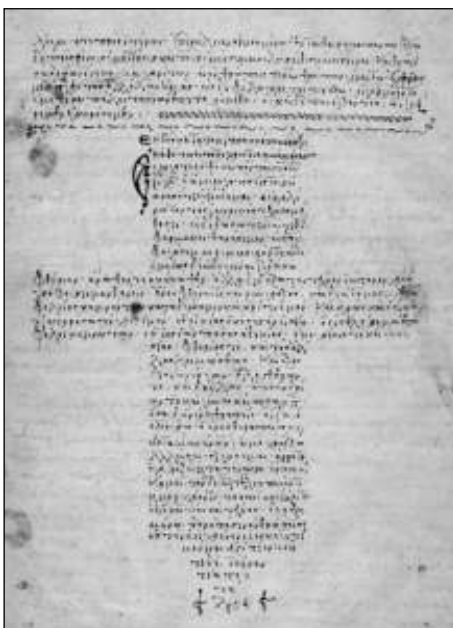
írt. Harcolt a gyerekek érdekeiért.

A 48-as forradalom után családjával Szegedre, majd Törökországba menekült. Végül Angliába került. Közben több családi tragédia érte, elvesztette feleségét, majd lányát is, mégis dolgozott tovább. Londonban is letette az orvosi vizsgákat és Merci néven letelepedett. Gyermekkórházat alapított, ahol fizetés nélkül dolgozott. Népszerűsítő munkát végzett, pl. gyermek-gyógyászati előadásokat tartott. Egész életében szabadelvű, pénzzel nem sokat törődő ember volt.

Különleges szerepe volt **TOLDY FERENC (1805-1875) orvos, irodalomtörténész**nek a magyar orvostudomány történetében. Budán született, német polgárcsaládból. A XIX. századi magyar művelődés legkiemelkedőbb képviselője volt. Pesten bölcsészetet, majd medicinát tanult. Disszertációján Kisfaludy, Vörösmarty, Széchenyi is jelen volt. Orvosi, irodalomtörténeti, nyelvészeti, történeti, jogi, néprajzi munkái 300 kötetre rúgnak. Vezető szerepe volt a hazai orvostudomány és irodalomtörténet fejlesztésében is. 1835-ben az Akadémia titkára lett. Bugát Pállal elindította az Orvosi Társ, az első magyar orvosi szakfolyóiratot. Az egyetemen orvostudományt és irodalmat oktatott. Egészségügyi felvilágosítást is végzett. 1831-ben megírta a „Szegények patikája”, majd később a „Két könyv az egészség fenntartásáról” című munkáit.

Toldy Ferenc a magyar irodalomtörténet atyja is, a XIX. század nagy magyar polihistora volt. Azt hirdette, hogy „úgy legyünk magyarok, hogy európaiabbakká váljunk, s úgy legyünk európaiak, hogy megmaradjunk magyarnak”. Jókai neki ajánlotta „Eppur si muove” című művét.

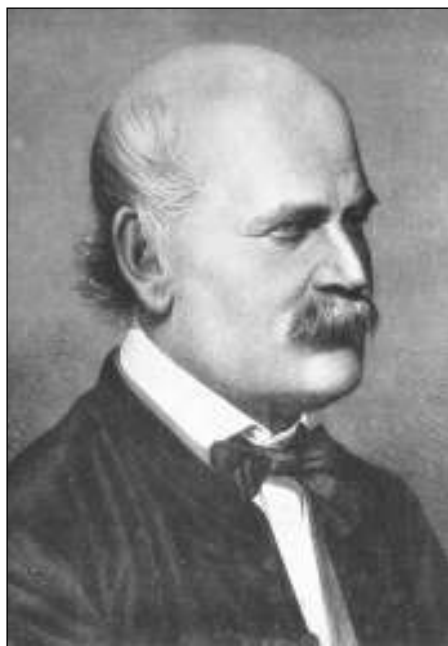
GRUBY DÁVID (1810-1895) orvos Kiskéren született, szegény zsidó családból. Bécsben tanult. Első műve, „A kóros elváltozások mikroszkópos megfigyelése” az első ilyen tárgyú magyar mű. Zsidó származása miatt Bécsben nem alkalmazták, Franciaországban települt le. Megírta „A francia orvostudomány története” című művét. Felfedezte a szájpénész és egyéb gombás bőrbetegségek kórokozóit, valamint az álomkór ostorost. Először ő alkalmazta sebkötözésre a vattát. A francia-német háború idején sebesültszállító kocsit tervezett. Állatkísérleteket végzett, kísérleteit ezután altatással végezte. Magánrendelőjében dolgozott, ahol a kor legismertebb embereit fogadta. Praxisához tartozott Heine, Chopin, G. Sand, III. Napoleon, (utóbbinak veseköve miatt azt javasolta, hogy ugráljon le az asztalról, ez az ugrálatos gyógy mód azóta is szokásos). Sok tanítványa volt. A francia-német háború idején saját jövedelméből 40 ágyas kórházat rendezett be. Horribilis jövedelmét (évi 400.000 fontot)

12. századibizánci kézirat
Hippokratész egyik művéből

csaknem teljesen jótékony célra fordította. A hozzá forduló magyaroknak mindig segített, Telesi Blankát is ő kezelte. A franciák nagyon megbecsülték, Pasteur elődjének és a börgyógyászat új korszaka megalapozójának tartották börgyógyászati kutatásai és felfedezései miatt.

Aki a legismertebb, **SEMMELWEIS IGNÁC (1818-1865) orvos** Budán született, kereskedőcsaládban. Fontosnak tartotta a boncolást, a napot a boncteremben kezdte (csupasz kézzel boncolt). Izgatta a gyermekági láz problémája, mivel a kórházi osztályokon sok szepszises eset volt. Kollégája halála kapcsán (1847-ben) rájött, hogy a hullamérgezés és a gyermekági láz ugyanaz a betegség. Óriási lelkiismeret-furdalást érzett, magát „az anyák gyilkosának” tartotta. Osztályán

Semmelweis Ignác (1818-1865)

kötelezővé tette a klóros vizes fertőtlenítést, ezzel az aszepszis bevezetője. A későbbiekben módszerei elterjesztésért harcolt, de erőszkos módszerekkel. Falakba ütközött, kollégái nem tartották be utasításait, nem hittek módszerében. Elméje meg zavarodott, barátai Bécsbe zárt osztályra vitték, ahol két hét után bekövetkező halálát vérmérgezés okozta.

FODOR JÓZSEF (1843-1901) orvos Lakócsán született, földbirtokos családban. Orvosi diplomát a pesti tudományegyetemen kapott, később közegészségügyből szerzett magántanári képesítést. Eljárt a „Markusovszky-vacsorákra”, ahol a magyar orvosképzés egészségügyi reformtörekvései formálódtak. Első könyve az „Árnyékszék rendszeréről” szót. Megteremtette az iskolaorvosi hálózatot, terjesztette a közegészségügyi ismereteket. Javaslatot dolgozott ki a vízvezeték- és csatornahálózat kiépítésére. A közegészségügy hazai úttörője lett.

A fent említett orvosok a „hőskor” orvosai. A közegészségügy előfutárai. A magyar közegészségügy-járványügy általuk vált példás előfutárrá Európában és a világon. Ma is az, dacára a magyar egészségügyi rendszer katasztrofális helyzetének. Az ő munkásságuk is hozzájárult a magyar orvosok világra szóló elismertségének.

A magyar orvosok, a magyar orvoslás titka az orvos és beteg közötti különleges viszony. Az, ahogyan az orvos betegéhez fordul, ahogyan a betegnek bizalma van nagy tudású orvosában. Sok rossz példával is találkozunk. Az orvosi hivatást is megtépzta az értelmiségiekre, így az orvos-dinasztiákra is mért csapás, a kommunizmus idején. Sokan kényesültek menekülni is hazánkból.

Mégis, bár a körülmények az egyetemen is mostohák, a felszereltség elavult, külföldről rengeteg diák jön a magyar orvoskarokra, mert még mindig a legjobbak között tartják számon azokat a világban.

Olvassuk együtt Kosztolányi Dezső csodálatos szavait, a magyar orvoslás verséből:

A doktor bácsi

„Áldott aranyember.

Világító, nyugodt szemei kékek.

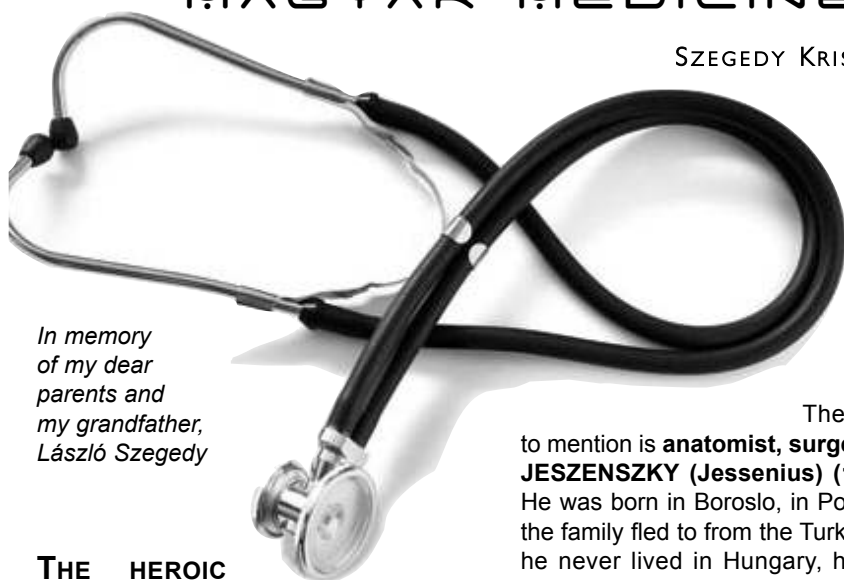
Komoly szigorral lép be a szobába,

szemébe nézek és csöppet se félek.”

[folytatása következik a 100. számban]

MAGYAR MEDICINE I.

SZEGEDY KRISZTINA

*In memory
of my dear
parents and
my grandfather,
László Szegedy*

THE HEROIC AGE: MEDICINE BEFORE THE 20TH CENTURY

Who helps the sick? Who helps us prevent illness? ... Doctors do.

The history of medicine goes back to the Oath of Hippocrates. That oath is still valid for the medical profession today.

I was raised by doctors. They taught me about vocation, vocation as in serving others – the exercise of duty, self-discipline, and responsibility, always for a good cause.

The medical profession aims to prevent illness as well as heal illness. Hence they focus on the healthy and likewise the sick. If a doctor is good, patients like them and appreciate them. In well-developed societies doctors are deservedly recognised and well-appreciated.

The science of medicine is one of the greatest ever. Hungarian doctors who were not just doctors, but open-minded, well-educated individuals in the business of healing people, did much to contribute to the history of medicine.

The history of Hungarian medicine goes back to ancient times. Hungarian medicine often makes use of traditional folk-healing and natural medicine in modern healing applications.

The following two articles in this series, Living Traditions, will, nonetheless, be about those who have been committed to modern medicine since the very beginning. My own parents and my grandfather were among those committed to modern medicine. Their knowledge and commitment builds on exceptional traditions. These articles are about the creators of these exceptional traditions.

The first name to mention is **anatomist, surgeon JÁNOS JESZENSZKY (Jessenius) (1566-1621)**. He was born in Boroslo, in Poland, where the family fled to from the Turks. Although, he never lived in Hungary, he loved his country of origin. He was professor at the Carolinum University. He published a book about anatomy in 1602. He fought against the despotism of the Habsburgs and supported the Czech War of Independence. He was condemned to death for his actions and executed (together with 26 others) in 1621.

The next was **medical doctor, anatomist FERENC PÁPAI PÁRIZ (1669-1716)**, who was born into a poor family in Dej, in Transylvania. He studied medicine, anatomy and chemistry in Basel, where he became a respected doctor. Then he returned home and settled in Debrecen. Subsequently he moved to Nagyenyed, where he introduced basic medicine at the university. He became the Prince of Transylvania, Mihály Apafi's family doctor. His main work was "Pax Corporis" (Peace of the Body), in which the Arabian doctors', Paracelsus, Harvey and Helmont's teachings as well as superstitions were still intermingled.

He regarded anatomy and aetiology as important. He recognised connections between mental and physical illnesses. He used herbs, fruits and oils in healing and he wrote a book for the poor about natural healing methods.

Medical doctor, scientific leader FERENC BENE (1775-1858) was regarded as the foremost well-educated doctor in Hungary at the time. He founded the Regional Meeting of Doctors and Natural Researchers in 1840. He carried out literary and scientific work. He wrote his professional works in Latin and his educational works in Hungarian, including his important work educating people about the dangers of small pox. He introduced and promoted preventive vaccination in Hungary. He wrote and taught in Hungarian, which was uncommon at the time. His main work, "Elementa medicinae practicae" became

the European textbook of internal pathology for a long time. Also prominent among his works was "Physiology and Hygiene" in which he sought to promote healthy life styles. His aim was to educate "hardworking people of the country side and the poorer citizens" about matters of health.

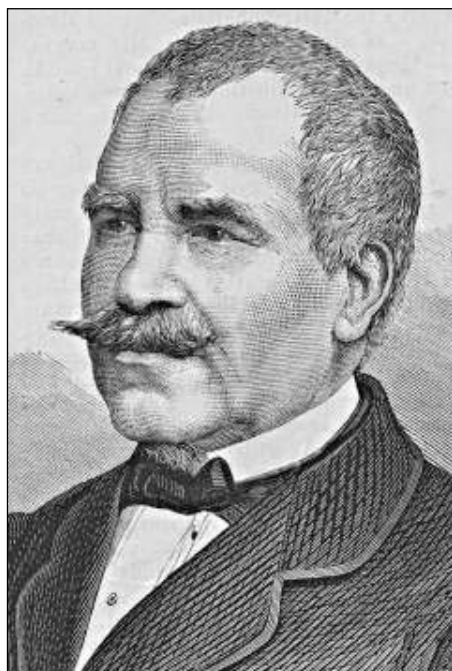
Medical doctor and language reformer PÁL BUGÁT (1793-1865) was born into an artisan family in Gyöngyös. He was a leading character of the Reform Age. He qualified in surgery, internal pathology and ophthalmology. He lectured at the medical school in Pest teaching surgeons physiology, pathology, therapeutics and pharmacology. He wrote an important book about human autopsy. Many words in Hungarian medicine used to this very day were penned by him. In 1831 he founded a medical journal. He was co-founder of the Regional Meeting of Doctors and was founder and the first president of the Hungarian Society of Natural Sciences. In 1848 the first Hungarian Government appointed him Head Physician of the country.

Medical doctor ÁGOST SCHOEPF-MEREI (1805-1858) was born into a merchant family in Győr. He worked as a surgeon and ophthalmologist, but he was most interested in paediatrics. In 1836 he established a European-class Orthopaedic Hospital, which was destroyed in the 1938 flood. Even during the flood he spent his time observing people and subsequently wrote a work about the effects on spiritual and physical well-being during and after the flood.

In 1938 he opened the first Hungarian Children's Hospital. He ensured autopsies were performed on every deceased patient and in doing so became a pioneer of post-mortem examinations. He wrote a textbook about paediatric medicine and was an earnest advocate for the interests of children.

Pál Bugát (1793–1865)

Ferenc Toldy (1805-1875)

Following the 1848-49 War of Independence he fled with his family first to Szeged, then Turkey, finally ending up in England. He suffered several personal tragedies first losing his wife, then his daughter, in spite of which he kept working. He obtained medical qualifications in London too and changed his name to Merc.

He established a Children's Hospital in London, where he worked without remuneration. He carried out popularising work such as holding lectures about paediatrics. All his life he was of a man with liberal principles, who did not care much about money.

Medical doctor and literary historian FERENC TOLDY (1805-1875) played a special role in the history of Magyar Medicine. He was born into a middle-class German family in Buda.

He was the 19th century's most famous representative of Hungarian culture. He studied philosophy and medicine in Pest. Eminent people such as Kisfaludy, Vörösmarty and Széchenyi attended his defence of his dissertation. He wrote some 300 books on various subjects including medicine, history of literature, grammar, law, history and ethnography. In 1835 he was appointed secretary to the Academy of Sciences. He was co-founder of the first Hungarian medical journal, *Orvosi Tár*, with Pál Bugát.

He lectured in medicine and literature at the university. He also carried out health education. In 1831 he wrote "Pharmacy of the Poor", and later on wrote two books about staying healthy.

Ferenc Toldy was the father of the history of Hungarian literature, the great

Hungarian polymath of the 19th century. He promoted the idea that "let's be Hungarians in such a way as we become more European, and Europeans in such a way as we stay Hungarian". Móric Jókai dedicated his famous work, "Eppur si muove" (And Yet It Moves) to Ferenc Toldy.

Physician DÁVID GRUBY (1810-1895) was born into a poor Jewish family in Kiskér. He studied in Vienna. His first work about microscopic observations of pathological changes was the first written on this subject in Hungarian. He couldn't work in Vienna on account of his Jewish origin, so he settled in France. He wrote a book called "The History of French Medicine".

He discovered the pathogens of several mycoses and of sleeping-sickness. He was the first to use cotton wool to dress wounds. He designed an ambulance during the Franco-German War.

Heine, Chopin, George Sand and Napoleon III were all his patients. He had many students. During the Franco-German War he equipped a 40-bed hospital from his own income. He spent most of his exorbitant annual income (of 400,000 pounds) on charity.

He helped all Hungarians who turned to him, including Blanka Teleki. He was most highly regarded by the French and was considered predecessor to Pasteur as well as founder of the new age of dermatology because of his research and discoveries in the field.

The most well-known Hungarian doctor was **physician IGNÁC SEMMELWEIS (1818-1865)**, who was born into a merchant family in Buda. He considered post-mortem examinations to be very important and started his day by doing autopsies (with his bare hands). He was concerned about the problem of childbed fever, as there were many cases of septicaemia in hospital wards. It was through the death of a colleague in 1847 that he discovered that childbed fever and infections contracted from corpses was the same thing. He felt terribly guilty and held himself responsible as "the murderer of mothers". He made disinfecting with chlorinated water on his ward compulsory, thus introducing asepsis.

Later he tried fighting for the spread of his methods, but he used aggressive means. He met with brick walls; his colleagues did not believe in his methods and would not follow his instructions. He became severely disturbed and in time his friends took him to a mental institution in Vienna, where he died two weeks later due to blood poisoning.

Physician JÓZSEF FODOR (1843-1901) was born into a landowner family in

Lakócsa. He graduated in medicine in Pest, later obtaining a degree in public health education. He regularly attended the so-called "Markusovszky-dinners" that provided a forum to formulate attempts to reform Hungarian health and medical training.

His first book was about latrines. He established the network of school physicians [still in place in Hungary today] and spread knowledge about public hygiene. He worked out a proposal for a drainage and water pipe system. He was the pioneer of Hungarian public hygiene.

The above mentioned physicians were doctors of the "heroic age". They were pio-

József Fodor (1843-1901)

neers of public health. Thanks to their efforts Hungarian sanitation and vaccination was at the forefront of developments in Europe and in the entire world. So it still is, despite the deep crisis facing the Hungarian public health system today. Their work contributed significantly to the internationally high regard Hungarian medicine is held in.

The secret behind Magyar Medicine lies in the special relationship between doctors and their patients – the way in which doctors respond to their patients, and the trust that patients have in their very knowledgeable doctors. That's not to say there are no bad examples. The medical profession, like most intellectual professions, suffered a lot during the communist era. Many doctors fled the country. And yet, despite adverse conditions such as outdated equipment at universities, many foreign students still study at the Hungarian medical faculties, because they are still regarded as amongst the best in the world.

[To be continued in issue no. 100]

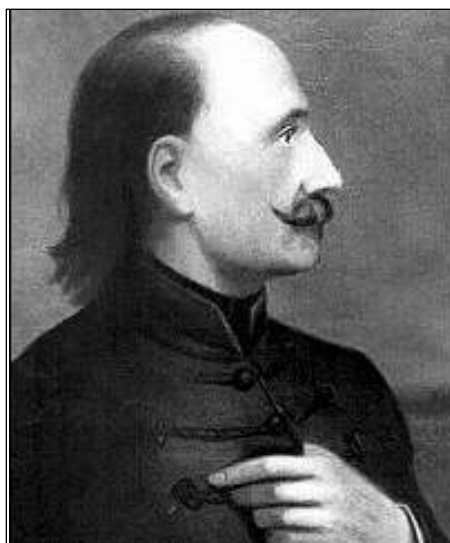

"kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám"

József Attila

FAZEKAS MIHÁLY

(1766-1828)

Fazekas Mihály neve általában főművét, a *Lúdas Matyit* idézi fel az olvasók tudatában. Kétségtelen, hogy ezzel a nevezetes elbeszélő költeménnyel írta be nevét irodalomtörténetünkbe, és ez az a műve, amelyet az iskolába járt emberek ismerni szoktak. De Fazekas Mihály valójában több, mint a *Lúdas Matyi* költője. Annak a Debrecenben kivirágzó irodalmi kultúrának, amely a felvilágosodásból vezetett a romantika felé, Csokonai után ő a legjelentékenyebb alakja, és még a hazai tudománytörténetet sem lehet úgy elmondani, hogy kimaradjon belőle Fazekas Mihály, a botanika tudósa, a hazai növénytan tudományának egyik fontos előfutára. De ha történetesen nem ő írja a *Lúdas Matyit*, és Diószegi Sámuellel nem ő írja meg a *Füvészkönyvet*, nem nagyszámú versével mégis fontos alakja volna a XIX. század első negyede hazai költészetének, akit egyben másban a romantika, majd Petőfi népiessége elindítójának is tekinthetünk.

Nem volt hivatásos költő, a költészetet kulturált emberhez illő passzióknak tartotta. Felnőttélete első felében katona, második felében városi közéleti férfi és természettudós. Ez az élet hatvankét évig tartott: 1766-tól 1828-ig. Ősei vagyontalan katona-nemesek

voltak, de a közvetlen elődök már debreceni iparos-polgárok. Apja gyógykovács volt, tehát félig iparos, félig fogorvos. Ő maga a híres debreceni Kollégium növendéke. Ámbár irodalom iránt is, természettudomány iránt is korán kezd érdeklődni, mégsem jó tanuló. Hamar izgatni kezdi a kalandos katonaélet. Tizenhat éves fővel felcsap huszárnak. Nem volt nemesúr, hogy azonnal tiszt legyen belőle. Előbb közlegény, azután sokáig altiszt. De hétévi szolgálat után hadnagy, azután főhadnagy. Végigjárja a Habsburgok háborúinak csataterét, az egyik ujját is elveszti egy ütközetben. Az első években lelkesedik ezért a kalandos életért, és formás csatadalokat is ír. De mennél magasabb a rangja, annál tisztábban lát. Meggyűlöli a háborúzást, szinte pacifista lesz. A francia forradalom seregei ellen harcolva már egyre inkább az ellenfelekkel érez együtt. A császárhű lovasbiztosból republikánus felvilágosodott lesz. Világképe egyre tágabb. Közben két borúsán végződő szerelem keseríti az életét. Romániában táborozván beleszeret egy moldvai parasztlányba, Ruszándába. A boldogan induló szerelmet szétzilálja a történelem: a katonákat áthelyezik, búcsúzni kell mindörökre Ruszándától. Azután Franciaországban éri el a nagy szerelem: Ámeli. Ez sem tart sokáig, menni kell tovább. Ettől az emléktől azonban sohase szabadul. Állítólag Ámeli emléke tartja vissza a nősüléstől. Élete keserű aglegényességben telik majd el. De Ruszándára, majd Ámeli emléke finom hangú szerelmes költővé teszi. Nincs meg benne Csokonai csapongó színészsége, érzelemgazdagsága, de szerelmi bánata komorabb, mélyebb.

A kilencvenes években, kellő szolgálati év után, leszerel, és nyugdíjas főhadnagyként érkezik vissza Debrecenbe, ahol összeházasodik Földi Jánossal és Csokonaival. Ez a kör ösztönzi benne a költőt. Világlátottabb volt, mint barátai, és sokat tanult azoknak nagyobb műveltségéből. Legtöbb verse a hazaköltözés és Csokonai halála közti esztendőkre esik. Akárcsak barátai, ő is mesterien tud verselni. Őt is meghihelet a költészet rokokó

könnyedsége, de barátainál is több köze van a nép szegény rétegeihez. Katonaként együtt élt a parasztleányokkal, ismeri gondjaikat. Verseiben a hangvétel is egyre népiesebb. Egyes népdal formájú költeménye már a romantika népdalutánezataira, Kisfaludy Károlyra és Czuczorra emlékeztet, néhány évtizeddel öleltük. De még antik formájú verseiben is a nép élete tűnik fel újra, hangvétele pedig olyan demokratikus, ami már a reformkorra emlékeztet. Ezekben az években írja meg első fogalmazásában a *Lúdas Matyit*. Sajátosan ironikus hangot ad ennek a humoros történetnek, hogy a népi anekdotaszerűen feldolgozott történet a klasszikus eposzok hexameterében szólal meg. De ezekben a hexameterekben erőltetés nélkül gördülnek a népi fordulatok.

Lúdas Matyi harca Döbrögi úr ellen a jobbágy-nemesi küzdelem humoros-szatirikus képlete: a parasztleány megigazulása a gögösen ostoba földesúrral szemben. De azért Lúdas Matyi polgár módon elképzelt népi hős: magányos, leleményes harcos, aki egyedül veszi fel a küzdelmet az igazságtalansággal, és furfanggal győz. Döbrögi úr pedig úgy megjíed, hogy végül megjavul. Ne essünk tévedésbe: a *Lúdas Matyi* nem forradalmi mű, a forradalmi remények lehanyaglása után keletkezett. De olyan demokratikus mű, amely előlegezte a következő évtizedek éledő reménységét. Fazekas is tisztában volt irodalmi jelentőségével, többször is átdolgozta. Végül formájában 1817-ben jelent meg. Tökéletes szerkesztésével, szemléletes jellemzéseivel, mulatságos cselekményvezetésével, gördülő vessoraival és jóízű nyelvvel valóban elbeszélő költészetünk egyik múlthatlan és mindig frissen maradó klasszikusa.

Fazekas azonban a természetrajz tudósa volt. Saját kis birtokán - amelyet okos gazdálkodással egyre nagyobbított - kísérletezte ki az okszerű gazdálkodást, ott figyelte a növények természetét. És sógorával, a kitűnő botanikus-sal, Diószegi Sámuellel együtt írta a *Magyar füvészkönyvet*, amely megjelenésétől kezdve polgárjogot szerzett Magyarországon Linné

növényteni rendszerének. Ez a könyv teremtett rendet a növénynevek hazai zürzavarában. És ha közönségikere alig-alig volt, mivel a maradi gazdák idegenkedtek attól, hogy „könyvből vessenek-arassanak”, gyanúsak tartották a tudományosan megalapozott mezőgazdálkodást, a szakkörök előtt azonnal nagy tekintélyű lett a könyv, még a Helytartótanács is dicsérettel okirattal tüntette ki. Fazekas pedig tovább munkálkodott a növénytan tudományának népszerűsítésében. Ő tervezte és készítette elő a később oly nagy hírű debreceni Fűvészkertet, amelynek megnyitását azonban már nem érthette meg.

S mindezek mellett tevékeny közéleti ember volt mindhalálig. Értett az okos gazdálkodáshoz. Így hamarosan ő lett a Kollégium gazdasági vezetője, majd később Debrecen város főpénztárnoka. Közismert volt puritán becsületessége, a város is rábízta a pénzét. Később ő szervezte meg a debreceni ún. „polgárkatonaság”-ot, ez városi rendfenntartó alakulat, mai szóval rendőrség volt, melynek ő lett a kapitánya.

Magányosságában mindenre ráért. Későbbi éveiben verset alig-alig írt, de vitairatokkal szólt bele az irodalom ügyeibe. *Debrecen védelme* című cikkével összevitázott Kazinczyval, mivel az Csokonaira emlékezve megvetően szólt a debreceni lokálpatrióta gógról. Ez volt az a nevezetes Árkádia-pör, amely igen indulatos hangon folyt Kazinczy köre és a debreceniek között. Volt azután Fazekasnak egy egész cikksorozata, a *Dorottya-levelek*, amelyekben könnyed, tréfás hangon fejti ki esztétikai nézeteit, hitet téve a felvilágosodás racionalizmusa mellett.

Népiesség, demokratizmus, racionalizmus - ezek a jellemző sajátosságai Fazekas mondanivalóinak, amelyeket jóízű nyelven, hol a népdalhoz közelítő, hol klasszicizáló formákban is népi nyelven fejez ki. Fontos előzménye tehát a romantika demokratikus népiességének, amely Petőfit készítette elő.

A *Lúdas Matyival* pedig úgy vagyunk, hogy ha Fazekas nem írja meg a *Lúdas Matyit*, többi műveivel akkor is összekötő, fontos láncszem a debreceni felvilágosodás és a reformkor romantikája között, de közben a *Lúdas Matyi* jelentékenyebb, mint életművének többi része együtt, és egymagában is alkalmas, hogy költője nevét fenntartsa irodalmi halhatatlanságaink között. ■

Forras: <http://www.mek.iif.hu/>

LÚDAS MATYI

A SZERZŐ AZ OLVASÓKHOZ

Hajdan ütökkel magyarázták a mi atyáink,
Hogy mi az alsó rend törvénye? kinél az igazság? -
Aki erősebb volt, ugyan az kényére bitangolt. -

A lepcséskolt nép dühös indulatja kanóccal
Adta jelét olykor bosszújának; de oroslány
Szíve kevésnek volt, hogy mint Matyi visszapfozsa,
Ami goromba csapást vett a zabolátlan erőtől.

Elmúlt a vad idő; ki van ennek szabva határa
Szintügy, mint annak; szent a törvény; s az igazság
Fennyen hordja fejét, mert van bizodalma Hazánknak
Bölcs fejedelmeiben. Bátran eleresztem azért én
Döbrögi Mátyássát, mint medvét, mely vadonából
Emberi kézre került, és már gazdája dudáján
Úgy illeg-billeg, hogy rajta akárki nevetget,
Senki fiának sem lévén oka tőle szepegni.

Bécsbe ugyan hírem nélkül szöke pöre gatyában
És boglyas fővel: most én csimbókba kötözve
Fürtjeit és e kis kacagánkat vetve nyakába,
A korhelyt, fogadott apjának visszabocsátom.

Debrecenből, januárus 12.-én 1816-ban.

F. M.

Első levonás

Hajdann egy falubann, a Nyírenn-é vagy az Erdő-
Háton, vagy hol esett, jó szerrel nem jut eszembe.
Már csak elég az, hogy: volt hajdann egy öreg asszony.
Özvegy volt, s egy rossz fia volt. Ez munka fejében
Nyáron a legyet a szárán csapkodta napestig,
Télen a tüzelő mellett a piszkafa végén
Ácsorgott el egész napokat; jó anyja eléggé
Zsémbelet rá; de akár a száraz falra marokkal
Borsót hintett volna, szitok, mocok és a hurítás
Annyit tett Matyinak (Matyi volt neve a sihedernek).
Illy tunya életet élt ő jó ideig; hanem egyszer
Höltra elúnta magát, hosszúknak kezdte találni
A napokat, s nem elég tágasnak az anyja telekjét:
Addig nyújtózkodt hát, hogy valahára szokatlan
Bajra vetette fejét, s kigyaloglott a faluvégén
Lévő dombig, ahol szoktak volt mindenik innep
Délyesténn az időtöltők karikába hasalni. -
Mint sziszeg a fót lúd idegenre: Matyinkat is akként
Gyúnyolták ki az ő vele nőtt egyforma korású
Virgoncok; de csak ott volt már ő s nem sok időre
Öszvegyalulódott velek. - Innen láta először
A mi fiúnk, nézvén szanaszéjjel, az ég karimáján
Dalmahodó hegyeket; más részről mint ugyanannyi
Nyársakat a távol helységek tornyait; itten
Vette ki a szóból, hogy szomszéd vármegye is van;
És a többek közt, hogy a híres döbrögi vásár
Egy hét múlva esik. - Felpercene benne az ország
Látására való kívánság; már az eszében
Kezd sok gondolatok forrása mozogni, pezsegni;
Nincsen nyugta; fejét töri, míg végére előtte
Rés nyílik, mellyen szándéka folyásnak eredhet. -

Anyjának húsz szép annyányi libái valának
Egy szép gúnárral, s egy pár öregecske tojóval,
Jókor költek azok, maga bajmolt véllek az özvegy,
Hogyha szerencsésenn, úgymond, fel tudja nevelni,
Majd egy kis télére valót árulna belőlök.
E lúdakra fené fogait Matyi, kéri az anyját,

Bízná rá azokat, hogy hadd próbálna szerencsét;
A vásárra bemenne velek; jó móddal eladná;
S így kapadozva talám kupec is kerekedne belőlle,
Mely úton sok rác úr lett abban az időben. -

Korhely! Léhűtő! majd a vásárra, pokolba!
Mit keresél az egész nyáron? jobb, hogyha dologhoz
Látsz itthonn: - az anyó így s így mocskolta le Mátyást.
Ő pedig a vásárra menést feltette magába,
Már pedig ő, amit feltett furfangos eszébe,
Azt onnan sem tűz, sem víz nem ütötte ki többé;
És addig kunyorált, hogy csak rávette az anyját:
Ám, no hiszen legyen úgy, úgymond, áldjon meg az Isten,
Csak lendíts valamit, mert héj nagy bűn a henyélés.
Kedve derül Matyinak, szerez egy jó kézbeli fűtykóst,
S a sutból kivon egy pókháló lepte tarisznyát,
Melly öreg apjának sohasem szállott le nyakából.
Ebbe az anyja rakott túrot, hájat, kenyeret, sót
S fokhagymát; azalatt ő a vén lúdatkarrá
Hessegeté; az eladni való húszat kiszakasztá,
És egy körmön font ostorral az útra riasztván,
Anyjának minden jót kíván, s ballag utánok.

Döbrögben vala hát ekkor vásár, a hatalmas
Döbrögi úr örökös jószágában, ki magáról
Azt tartotta, hogy ott neki a Felső se parancsol;
Amit akarta, a' volt törvény, s tetszése igazság. -
A portékáknak maga szokta kiszabni az árát,
És amely darabért többet mert kérni az áros,
Elkonfiskáltatta, meg is büntette keményen.
Hogyha pedig nétn más olcsón vett meg akármit
És neki megtetszett, csak azért vetette belőlle,
Hogy fenntartódjon fegyverrel nyert ősi jussa. -
Amint Döbrögi úr ekkor szokott sétála alá s fel,
A mi Matyink és a szép húsz liba tüne szemébe
Annyival inkább, mert minden süvegelte személyjét,
Csak Matyinak volt fenn egyedül a fővevalója.
Kérdi az úr: Ki ezen lúdatk gazdája? - Magam la!
Így szólott nagy nyers-nyakason Matyi. - Ennye gazember!
Nem tudod, itt ki az úr? majd emberségre tanítlak!
Hol vagyon a süveged? mi ezen lúdatknak az árja? -
Bényomván süvegét, s megrázintván kacagánnyát:
Három májás, úgymond, párja, az ilyen-amollyan! -
Kérdi az úr: Id'adod fele árán? - Ő biz az apja
lelkének sem alább párját egy kurta forintnál.
Döbrögi vág egyet sinkójával; nosza három
Fogdmeg toppan elő; Matyit a kastélyba cibálják;
Lúdait elhajtják; és a kapu közt hevenyében
Ötvent vágnak rá, mellyet süvegelve faránál
Egy ispán híven számlált, és Döbrögi bőrös
Karszékéből szemlélt. - Matyi így szólt, hogy feleereszték:
Én, uram, a fizetést köszönöm; ha az Isten erőt ad,
S életben megtart, majd meg szolgálom; azért csak
Róvja fél a kapufélfájára, hogy el ne felejtse:
Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza!
Ezt csak alig végzé, néhány zöld ingesek agyba-
Főbe verék, s kiveték jól meghurcolva hajánál
Fogva, hogy a földet még a lábujja sem érte.
Míg húzták-vonták, még egyszer visszakiáltott:
Osztán háromszor veri meg Lúdas Matyi kendet!
Hogy már ott kinn volt, így szállott a sokasághoz:
Majd meglássátok, háromszor megverem azt la!
Ezt minden neveté; de kivált a Döbrögi háznál
Őrültes szavain Matyinak hahotára fakadtak.

HUNGARIAN POETS

MIHÁLY FAZEKAS

(1766-1828)

Mihály Fazekas (6 January 1766 – 23 February 1828) was born in the eastern stronghold of Calvinism, the city of Debrecen, where his father was a veterinary surgeon. He left college in order to enlist in the Hussars, who took him into combat in Galicia and Moldavia and along the river Rhine. After his return to Debrecen in 1796, he took up gardening and astronomy; accompanied by a number of close friends he produced the first scientific study of botany in Hungary. He was also the editor of a popular calendar.

His literary style is akin to that of his close friend Csokonai, both Fazekas and Csokonai having been exposed to student humour in Debrecen that was circulated in manuscript form. His poetry expressed his enlightened disgust with warfare and violence and brought to light the social injustices of his society. His most important work, a long humorous epic entitled *Lúdas Matyi*, (Matt the Goose Boy) written in 1804, is very probably based on a folktale, whose exact origin has provoked much scholarly discussion.

Matyi, the hero, suffers a gross injustice at the hands of the servants of the local squire when he attempts to sell his geese at the market (hence his name: "Lúdas"). The plot revolves around Matyi's cunning scheme to avenge himself, for he decides to 'repay the haughty squire three times'. The episodes abound in humorous and unexpected turns. Fazekas develops his story with economy and skill, the plot is realistic in detail with sound observations of characters. The single-mindedness with which Matyi learns various trades in order to approach Döbrögi, the squire, without arousing suspicion, does much credit to its author, while Döbrögi is a well-observed, typical Hungarian squire, no better and no worse than others of his type.

The popularity of this short peasant narrative was due to the authentic way Matyi succeeded in acting out his revenge-fantasies. Matyi is the first hero in Hungarian literature in whom the have-nots are victorious over the haves. This is a new aspect of the *népies* (folk) literature; it has a definite social message – the have-nots, at the bottom of the social ladder can expect to rise

Sculpture of Fazekas (sitting) and Sámuel Diószegi at the University of Debrecen

and have their say only if they have the will and persistence to improve their social standing by learning a trade or profession as Matyi did. The *népies* literature that culminated in the poetry of Petőfi explicitly catered for the needs of "the people", rendering them social justice at least in literature; at the same time, by producing an awareness of social inequalities, it hoped to serve social progress.

There is no reason to suspect that Fazekas wrote *Lúdas Matyi* on the basis of a consciously *népies* ideology; more likely the

memories of his early experiences (he served in the army as a private for seven years before being commissioned) and the philanthropic ideas of the Enlightenment accounted for his sensitivity to social injustice.

The *Lúdas Matyi* story was immensely popular, went into many editions, and was also later dramatized. A popular humorous weekly by the title *Lúdas Matyi* was started soon after World War I by Andor Gábor.

In Debrecen there is a memorial plaque to Mihály Fazekas on the wall of the house at no. 58 Piac Street – he lived in the house that once stood here. The reliefs are the work of András Tóth, the father of the poet Árpád Tóth. They depict five scenes from the folktale *Lúdas Matyi*, plus one in remembrance of the friendship between Fazekas and Csokonai. A small memorial garden in Vármegyeháza (County Hall) Street on the site of the garden of the scientist-poet reminds visitors of Mihály Fazekas, the botanist. ■

TO SPRING

See now, tender anemones are lifting up
their heads, out from under watery wolds of heath,
slowly opening up for us
downy chaplets of feathered green.

Come hither, gentle breeze, come to embrace and kiss
this child, thus newly roused, lest, with bewitching eye
ardent suns of noonday
smite, yea blast, with excessive heat.

Lo, still many the birds moving about afar
fly through mistiest air, here where mankind survived
in these parts, in the cold days,
still less brave than the wintering birds.

Against freedom from these, man with his guileful ways
scatters fodder abroad, hiding beneath with craft
birdlime, seeking to snare them;
such are the wiles of sons of men.

- Translated by Watson Kirkconnell

MATT THE GOOSEHERD

(extract)

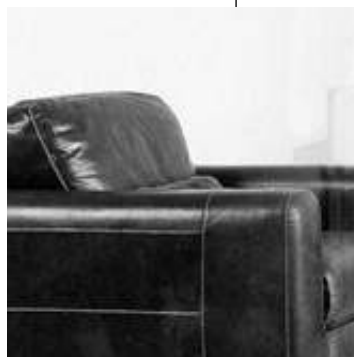
"...but good Sir, look here" - said he
"I'm no nurse, but the Gooseherd, Matt, the fellow whose
geese you'd taken away and had him trounced; not a word more
must be wasted, enough! This is it: I've come to repay you!
Do not shake, let's go and get down to it, this very instant.
I will surely return if God will grant me a third time."

While so speaking, Matt beat up Sir Döbrögi badly.
Then the key to the old money-box was found at a bedstead:
"I will now repossess my price for the geese and the lease, too!"
and mounting his horse he departed the Döbrögi mansion.

Soon thereupon there came all hands of the Döbrögi household;
they'd been gone to the woods to pick herbs and nice, juicy mushrooms,
First then a maid, who saw in dreadful amazement Döbrögi lie there
ran to the courtyard crying "Help! Help!" - everyone clamoured:
"What happened? Say, what's wrong? Run fast, say, where is the doctor?"
They all rang their hands, cogitated, talked, argued about who
might have done what appeared such a great and amazing
deed of success shutting up that loquacious bore, dear Döbrögi squire.
Döbrögi - why, he himself was knocked out cold, half dead, to be heard
meant
major work; what a groan! "He says what?" - "That Matt... He, the goose-
herd ..."

- Translated by Thomas Kabdebo [& A.M.]

Sources: various

CHOICE OF MUSIC

COLUMNIST
DR ENDRE MAURER

In my previous article ("Are We Tuned Up?", *Magyar Szó*, no. 98, Dec 2009), I gave a brief account of my talk to the University of the Third Age. My task was to discuss aspects of musical appreciation: whether it is acquired or innate; if we are "wired" to appreciate music, what the neurological correlates of these predispositions are.

The choice is a recent phenomenon. Our forebears had to be well-to-do to attend concerts given by a Mozart or Beethoven or by one of the local musical dignitaries. It was a privilege of the few. With the development of electronic media, however, the opportunities to "tune in" have changed radically. Recent studies (North et al. *American Journal of Psychology*, 113; Sloboda et al. *Musicae Scientiae*, 9.) claim that peoples' everyday use of music is goal directed, i.e. influenced by a particular mood state, to enhance interpersonal interactions (parties, dancing), to generate enjoyment or solace. On the negative side, it may lead to self-injurious behaviour associated with pro-suicide music, (vide "Szomorú vasárnap"). This assumption is not as far-fetched as it may seem, as several studies suggest positive correlation (an index of statistical cause-effect relationships) between music and suicide rates. On the positive side, a beneficial relationship between health and music emerges. The role of music therapy in the treatment of psychological problems via relaxation or even treating conventional physical ailments is well documented. The impact of music on chronic pain is mediated by distracting the patient's attention from it. Its positive effect on stress can be physically measured as music reduces the levels of cortisol.

The impact of music on well-being is not limited to humans. Wells (*Animal Welfare*, 11, 2002) played classical music, heavy metal, pop music to dogs housed in an animal rescue centre. Classical music was the most soothing as listening to Beethoven the dogs spent more time resting, keeping quiet. In contrast, heavy metal lead to barking, (I would howl, too!) It appears that slow tempo tunes reduce the impact of a stressful environment of both humans and non-humans.

It is apparent that certain classes of living beings are "wired" to respond to music. When it comes to musical taste, however, do the calming effects of classical music on dogs prove that they enjoy Beethoven? If musical appreciation (choice) is goal-directed as claimed, when it comes to humans, then the question arises: do researchers mix up functional behaviours with aesthetics? Or, is choice a "neurological given" as various resonance studies indicate that when it comes to processing music, our brains responds in specific ways to different aspects of music. Dogs may not like it. Many a grown up detests it, but teenagers revel in heavy metal music. Or, to what extent does the quality and quantity of learning experience (formal or informal) feed into musical appreciation?

That brings up the question: are outstanding musicians like Mozart or Beethoven born or created? The question has been addressed by various psychologists engaged in scientific research. The first one to grapple with this problem was Francis Galton in his 1869 classic *Hereditary Genius*. To make his case he devoted a whole chapter on the blood relationship of classical composers. His star pupils were the Bach family as Johann Sebastian Bach hailed from a distinguished musical family and, he himself, sired four

notable composers. However, the family tree of Beethoven provided no such evidence.

Subsequent researchers using more sophisticated methods and statistical controls identified the following variables which correlate with creativity and eminence:

- (i) Intellectual ability. A study of the most outstanding composers suggests that only some of them were very bright. Mozart heads the list, his estimated I.Q. being in the 150-155 (genius) level; Beethoven's I.Q. falls in the middle of the pack while Gluck is at the level of an average high school student, his estimated I.Q. being in the 110-115 range. (Cox, *The Early Mental States of Three Hundred Geniuses*, 1926, Stanford University Press.)
- (ii) Cox also studied personality traits and found that motivational factors were of critical importance. She wrote "...High but not the highest intelligence, combined with the greatest degree of persistence will achieve greater eminence than the highest degree of intelligence with somewhat less persistence."

More sophisticated studies of large samples of composers provide control of spurious measurement errors. D.K. Simonton (*Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 1977) drew up the following general profile of the musical geniuses of classical music:

- (I) Were frequently first born children;
- (II) Born near the centre of musical activity where they could receive the best training;
- (III) Began apprenticeship at a very early age;
- (IV) Tended to be prolific, producing a large number of works, even though not all of them masterpieces;
- (V) Their first masterpieces were written at a very young age, their most acclaimed compositions tended to emerge when they were in their late 30s.

Subsequent studies support these findings. However, they do not give an answer to the question whether they were born or created, or what the qualities of their compositions are that render their works durable, so impressive that even cows react to them positively? Schubert received the best training of his day, influenced and shaped by experts. His case suggests environmental influences. Dalton would turn in his grave if he were confronted with the findings of the new neuroscience Epigenetics, which claims that our DNA structures are no longer our destiny and that our environment, our choices can influence our genetic code. Our experiences can change the traits our parents passed on to us.

My dear Reader, if you are rich and can wager \$64,000 on this problem, you can decide for yourself, is musical choice a "given" or is it the product of your culture? ■

BARANGOLÓ

BUDAPEST BUDAPEST KÖRNYÉKE DÉL-ALFÖLD DÉL-DUNÁNTÚL KÖZÉP-DUNÁNTÚL NYUGAT-DUNÁNTÚL ÉSZAK-ALFÖLD ÉSZAK-MAGYARORSZÁG BALATON

"Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyerekkorom világa."

Radnóti Miklós

B
A
L
A
T
O
N

„Magyar tenger” - mondják a Dunántúl közepén fekvő, 77 kilométer hosszúságú, opálos, sárgászöld színű, selymes vizű tóról, mely az ország egyik legbecsesebb természeti kincse és leglátogatottabb üdülőterülete. Közel 600 négyzetkilométeres felületével Közép-Európa legnagyobb tava, partvonala 195 kilométer, legszélesebb részén 14 kilométer; legnagyobb mélysége 12, 4 méter. A déli oldal gyermekeknek is ideális sekély vizében és a hirtelen mélyülő vizű északi parton is strandok sorát alakították ki. A víz hőmérséklete nyáron 20-26 Celsius-fok közötti, reggel és este a levegőnél is melegebb. A tó vize és selymes iszapja ideges panaszokra, vérszegénységre és kimerültségre jó hatású.

ÉSZAKI PART

Balatonakarattyától Keszthelyig mintegy 25 tóparti üdülőhely alkotja a hegyekkel koszorúzott északi part üdülőövezetét, de a változatos vidék parttól távolabb eső településeinek számtalan látnivalója borús napokon is emlékezetes programot, kirándulást kínál.

TIHANY

Kéttornyú templomáról messziről felismerhető a vulkanikus eredetű, mélyen a tóba nyúló, csaknem ezer éve lakott, növény- és állatritkaságokban bővelkedő, 5 kilométer hosszú, 3,5 kisközméter széles Tihanyi-félsziget. Az 1055-ben alapított bencés apátsági templomból mára csak az I. András király sírját őrző altemplom - a magyar építészet egyik legbecsesebb emléke és az apátság alapítólevele, első magyar nyelvemlékünk - maradt fenn. Az altemplomra emelt, XVIII. századi barokk, értékes falfaragásokkal díszített templom kolostorában, a Bencés Apátsági Múzeumban találjuk a templomtörténeti kiállítást, az utolsó magyar király, IV. Károly (1916-18) emlékszobáját, a római és középkori kőtárat. Az apátsági templom nyaranta orgonahangversenyek színhelye. Az egykori halászfalu életét idézik a Szabadtéri Néprajzi Múzeum XVIII. századi házai, az ófalu népi lakóházai és a Fazekasház. Az ország első védett értéke 1952 óta a Tihanyi Tájvédelmi Körzet, felfedezését a Lóczy Lajos sétaút bejárása teszi élménnyé. Látnivalói a szélmarta bazaltsziklák, a vulkáni kőzetbe vájt remetetelep, a XI. században ide telepített bazilita szerzetesek barátlakásai, a csúcs-hegyi mandulafák és levendulamezők. A félsziget ter-

W A N D E R L U S T

BUDAPEST BUDAPEST HŐRNYÉRE DÉL-ALFÖLD DÉL-DUNÁNTÚL KÖZÉP-DUNÁNTÚL NYUGAT-DUNÁNTÚL ÉSZAK-ALFÖLD ÉSZAK-MAGYARORSZÁG BALATON

"What this land means to others I cannot know, my homeland for me is a small country so embraced by flames, rock-a-bye world of my childhood."

Miklós Radnóti

The picturesque location, the geological curiosities, the historical landmarks, the botanical and zoological rarities of the only peninsula of Lake Balaton attract nearly a million tourists each year. Its landscape was shaped by volcanic forces millions of years before. Remains of craters formed Lake Inner and Lake Outer, both above the level of Lake Balaton itself. Archaeological findings uncovered in the area of the peninsula demonstrate that it has been inhabited since the Prehistoric Age. The forebear to today's town of **Tihany** was founded in the Middle Ages when King Andrew I had the royal burial grounds and the monastery above it built in 1055. He populated the monastery with Benedictine monks, thereby starting the life of the Benedictine abbey. The monastery, converted into a castle during the Ottoman Wars in the 16th–17th centuries, was destroyed but was rebuilt in the 18th century in baroque style and stands on the eastern pinnacle above Lake Balaton as the long-standing symbol of Tihany to this day. A few years ago Benedictine monks became the owners of the baroque abbey and preservers of the Benedictine Abbey Museum once again. Beyond the geological curiosities, the peninsula is also host to rare plants and animals. It is the first to have been declared a landscape-protection area in Hungary and is overseen by the Directorate of the Balaton National Parks. Tihany's major attractions include not just its unique natural surroundings and the recreational facilities offered by the region, but the historical and cultural programs connected to the abbey. Places definitely worth visiting in Tihany are the Museum and Church of the Benedictine Abbey, the Doll Museum, the Waxworks of Hungarian Kings and Pirate Museum, the Marzipan Museum, the Outdoor Folk Museum, and the Audiovisual Spectacular of Hungarian History.

The historic town of **Nagyvázsony**, situated between the Bakony hills and Balaton Highlands, is home to the 15th century Kinizsi Castle, where Pál Kinizsi, the well-known general of King Matthias, lived with his family. The nearby Post Museum depicts the development of telecommunications and the Open-air Museum of Ethnography provides an insight into the life and running of the one-time flourishing trade guilds of Vázsony. The late baroque Zichy mansion and the ruins of the Paulite monastery are also worth visiting. Nagyvázsony regularly hosts a range of cultural events and is one of the towns that participates in the annual series of cultural programmes called the Valley of Arts. Known too for its wines, picturesque Nagyvázsony offers wine-tasting, as well as outdoor pursuits such as horse-riding, cycling, hiking, hunting and archery.

An area of 9,111 hectares of the Balaton Uplands, the **Káli Basin**, became protected in 1984. Several basalt cones emerge from the level area of the basin. In the middle of the basin, dolomite and limestone ridges cross wetlands and surround the 15-hectare-large Kornyi Lake. The block fields near Salföld,

L A K E B A L A T O N

Kővágóörs and Szentbékállá, where millstones were cut and carved over hundreds of years, are geological valued throughout Europe. The most beautiful is the rocky ridge of Szentbékállá, which survives almost completely intact to the present day.

Tapolca is rich in natural assets. Among its particularly interesting sites are a cave-lake system that can be navigated by small boats, and the basalt columns of St George Hill (Szent György-hegy). Also well known for its wine trade, the town has become the cultural centre of the region. The name of the settlement is of Slavic origin; the word means warm water (toplica). There was a military road passing through the area during Roman times and sections of its remains are still to be found throughout the settlement. Between the 14th and the 16th centuries Tapolca was the centre of the region. In addition to being the place of the noble county assembly, in ecclesiastic terms it was also the seat of the deaconate. In the 18th and 19th centuries the town was one of the largest centres of the Balaton region wine commerce. In 1966 it officially regained city status as the cultural and economic centre of the region. Masters of virtually all arts and crafts may be found in or around Tapolca. The neighbouring district of Diszel was joined to Tapolca in 1977. Diszel is famous today for its First Hungarian Scenic Collection (Első Magyar Látványtár), an exhibition space for contemporary artists.

Home to 1300 inhabitants, **Révfülöp** is a picturesque and popular holiday resort at the southern entrance to the Káli Basin, sitting at the foot of the 274m high Fülöp Hill. It is an ancient port first mentioned by historians in 1211. Destroyed by the Turks in 1548, the settlement subsequently became a vineyard for Kővágóörs. Ferry services began again in 1752. Today the awe-inspiring panorama of the Lake from the look-out at the top of Fülöp Hill is a main attraction, as are the 13th century red sand stone church ruins at the foot of the hill.

Sources: various

mészetes kilátóhelyeiről: a Kiserdő-tetőről és a gejzírmező száznál is több gejzirkúpjának legszebbikétől, az "aranyház"-tól felejthetetlen kilátás nyílik a horgászok által kedvelt Belső-tóra és a madarak tízezeinek fészkelőhelyeit őrző Külső-tóra. A Balaton egyik legszebb kikötőjéből kompjárat közlekedik a másfél kilométerre lévő, déli parti Szántódra. A Babamúzeum az 1850-1920-ból való porcelánbábák és babaházak romantikus világa; augusztusban tartják a Tihanyi Ünnepi Játékok vonzó rendezvénysorozatát.

NAGYVÁZSONY

A nagy reneszánsz uralkodó, Mátyás király kedvelt hadvezére, a mesebeli erejű molnárlégényből lett várkapitány, Kinizsi Pál (1446-94) várának 29 méter magas lakótornyából nagyszerű kilátás nyílik a környékre. A vár történetét, régészeti feltárását a Vármúzeum mutatja be, a várkápolnában Kinizsi szarkofágja látható. A magyar későgótika egyik legszebb alkotása lehetett a mára csak romokban látható pálos templom és kolostor. A Szent István-templom belseje a XV. századot idézi. Szálloda a XVIII. századi Zichy-kastély, ahol lovasiskola is működik.

KÁLI-MEDENCE

A védett medencében kialudt vulkánok fogják körbe az ősidők óta lakott falvakat. Kékkút határában a rómaiak által is ismert, ma Theodora néven kapható ásványvizet adó kút nevezetes. A tájat a középkori palota- és templomromok, a különleges geológiai képződmények teszik különösen vonzóvá: a Hegyestű bazaltszlop-kötegei, a Fekete-hegy bazaltszlopai, apró krátertavai, Kornyi-tó és a világ ritkaságnak számító, bizarr formájú, szélmarta hatalmas kövekből álló kötengerek: Szentbékállán, Kővágóörsön és Salföldön. A medence régi parasztházai okán élő szabadtéri múzeum, csendje miatt a falusi turizmus kedvelt vidéke. Nyaranta népszerű a Káli Vigasságok rendezvénysorozata.

TAPOLCA

Környéke az ország egyik legérdekesebb tája: 14, süveg formájú, szőlőkkel borított bazalthegy veszi körül a Tapolcai-medencében fekvő kisvárost. Nevezetessége geológiai ritkaság, a 4 kilométer hosszúságú tavasbarlangban különleges élmény a csónakázás. A város közepén, a hangulatos Malom-tó partján a 200 éves vízimalom ma szálloda, mellette áll a város szülőtte, Batsányi János költő (1763-1845) szobra. Közép-Európa egyik legrégebbi népiskolai épülete a Városi Könyvtár és Múzeum, iskolatörténeti kiállítással. Régi malomépületben lelt otthonra az Első Magyar Látványtár.

RÉVFÜLÖP

A festői szépségű közkedvelt üdülőhely a 274m magas Fülöp-hegy déli lábánál húzódik, amely a Káli-medence déli bejárata is egyben. A túlsó part közelsége miatt ősi révhely, melynek első írásos említése 1211-ből származik. A virágzó középkori települést a törökök 1548 körül elpusztították, s Révfülöp ezt követően lakatlan terület, majd Kővágóörs szőlőhegyeként gyéren lakott pusztá lett. A révközlekedés 1752-ben indult újra, s 1779-ben révházzról is tudósít a korabeli forrás. A Fülöp-hegyi kilátóból a panoráma lenyűgöző, a hegy lábánál pedig a középkori Fülöp falu XIII. századból származó vörös homokkőből épült templom romjai láthatók.

Forrás: Magyar Turizmus Rt.

Amikor Isten megteremtette az Édesanyát

Az Isten elhatározta, hogy megteremti az édesanyát. Már egy hete bajlódott vele, amikor megjelent egy angyal és így szólt:

- Ezzel vesztegetted el egy egész hetet?
- Igen. De olvastad-e a megrendelőlapot? Mosható legyen, de ne plasztik anyagból. 180 alkatrészből álljon és mindegyik cserélhető legyen, kávéból és az előző napok maradékából éljen, olyan legyen a csókja, hogy mindent meggyógyítson, és legalább hat pár keze legyen.

Az angyal hallgatta, és hitetlenkedve rázta a fejét:

- Hat pár?
- Nem a kezek megteremtése a nehéz - mondta az Isten -, hanem az a három pár szem, amellyel egy anyának rendelkeznie kell.

- Olyan sok?
A jó Isten bólintott. - Az egyik pár azért kell neki, hogy csukott ajtón keresztül is megláthassa, hogy mi történik amikor beszól: "Mit csináltok?" és azt a választ hallja, hogy "semmit". Egy másik szempárra a fej hátsó részén azért, hogy észre vegye, amit nem kell látnia. A harmadikra pedig azért, hogy mikor gyermeke valami rosszat tett, szeméivel közölhesse: "Mindent tudok és éppen ezért melletted vagyok."

Uram - szólt az angyal, enyhén megérintve a karját -, ma már eleget dolgoztál, térj nyugovóra, holnap is lesz nap.
- Sajnos nem tehetem - szólt az Úr -, már majdnem befejeztem. Elkészült egy édesanya, aki magától meggyógyul, ha beteg, aki tud hat ember számára ebédet készíteni egy fél kiló darált húsból.

Az angyal kíváncsian körbepedesi a minta-anyát és sóhajtva megjegyzi:

- Túl gyöngéd.
- De mindennek ellen tud állni. Neked halvány fogalmad sincs, mit tud egy édesanya elviselni - szólt az Úr.
- Tud gondolkodni?
- Nemcsak hogy gondolkodni tud, hanem annyira ügyesen használja az értelmét, hogy még a kompromisszumra is képes - állította az Úr.

Akkor az angyal közelebb hajolt a modell-anyához és az egyik ujját végig húzta az arcán.

- Itt van valami ami fölösleges - szólt az angyal.
- Nem fölösleges ott semmi - szólt az Úr -, az egy könny-csepp.

- Hát az meg mire jó?
- Azzal lehet kifejezni az örömet, a bánatot, a csalódást, a fájdalmat, a magányt és a büszkeséget.
- Te egy lángész vagy! - kiáltott fel az angyal.
Finom melankóliával válaszolt az Úr - Megvallom az igazat, a könnyet nem én teremtettem!

Ha a könnyet nem az Isten teremtetten, miért erőszakoljuk mi mások szemébe?

Bruno Ferrero

Gyöngyös Imre:

ANYÁKNAPI FOHÁSZ

Szalmakalap a nyár végén,
eső után köpönyeg,
így forgatja dédelgetett
emlékeit az öreg.

Így idézem gyermekkorom
vidám és bús éveit,
arra Anyám, szereteted
mégis boldog fényt derít.

Bár azokra emlékezni
szomorúság és öröm,
legszebb emlék, Édesanyám, Te vagy
és ezt köszönöm.

Legyen hát a Magasságos
jobb oldalán a helyed!
Minden áldó érzésemmel,
szeretetem mélységénél
is légy Hozzá közelebb!

PRAYER FOR MOTHER'S DAY
- Imre Gyöngyös

Like a strawhat after summer
or a raincoat after rain.
That sounds almost like an old man
stumbling along memorylane.

So do I recall my childhood,
all the good years and the bad.
Mother light and warmth of your love
radiates all over that.

Though recalling all those years now
may be happy also sad,
yet the best remembrance, Mother,
you are and my thanks for that!

On the right of the Almighty,
heaven, that you are surely in,
closer, than my gratitude or
closer, than my deep love for you,
Mum, I wish you be to Him!

NEWS ABOUT HUNGARIANS IN NEW ZEALAND

AUCKLAND NEWS

**Elnöki beszámoló az
Aucklandi Magyar Klub
tevékenységéről**

2009. április 26. – 2010. március 14.

Tisztelt Közgyűlés!

2009. április 26-án ugyan ezen a helyen az Aucklandi Magyar klub újraválasztott elnöke, Wiener Róbert, és az új vezetőség optimistán, új tervekkel és lehetőségekkel, tette készen nézett az új év elébe. Akkor még nem tudtuk, hogy egy traumatikus év elébe nézünk, ami tragikus eseményeket ugyanúgy tartogat számunkra, mint sikeres és felemelő vállalkozásokat.

Terveink között szerepelt a szokásos klubdelutánok fenntartásán kívül szélesebb körben is kiterjeszteni tevékenységünket. Szerettünk volna az eddigiektől eltérő új eseményeket szervezni és más magyar csoportokat (pl. a gyerek-táncsoportot és az óvodáscsoportot) is belevonni a tevékenységünkbe. Ezen kívül célunk volt az, hogy elérjük a jótékony célú szervezetként történő bejegyzést a Charities Commissionnál, és ezáltal adómentességünk megőrzését.

Mivel mind talán azt már sokan tudják, Róbert közben sajnos gyógyíthatatlan beteg lett, így az Ő egyetértésével és felhatalmazásával én foglalom össze ennek az időszaknak az eseményeit:

- Áprilisban költöztünk új klubhelyiségünkbe, ami azóta is kényelmes, új otthont biztosított találkozóinkhoz. Köszönjük a Marist Rugby Club vezetésének és különösen Steve Smyth-nek a kellemes együttműködést.
- Májusban megtartottunk Anyák Napj ünnepségünket, júniusban és júliusban szokásos klubnapot tartottunk.
- Augusztusban kaptunk értesítést a Charities Commission-tól, hogy az

alapszabályzat változás elfogadásával, hosszas bürokratikus huzavona után, végre megkaptuk a jótékony szervezetként történő bejegyzést.

· Augusztus 16-án Szent István napi ünnepélyes klubnapot tartottunk. Augusztusi körlevelünkben több nemrég elhunyt tagtársunkról is megemlékeztünk.

· Szeptemberben a 13-i szokásos klubnap után, igen jelentős eseményre került sor: az Aucklandba látogató Sólyom László köztársasági elnök tiszteletére sikeres, színvonalas, és emelkedett hangulatú ünnepi fogadást rendeztünk a Romfords étteremben. Ezen az évtizedben egyedülálló eseményen Magyarország első emberének jelenlétében a sok tízezer kilométeres távolságot áthidalva ünnepelhettük nemzeti összetartozásunkat.

· Októberben szokás szerint megemlékeztünk az 1956-os forradalom hőseiről és áldozatairól.

· A rendes novemberi klubnap után, december 13-án vidám karácsonyi műsort tartottunk, és együtt örültünk gyerekeinkkel a Mikulás ajándékainak.

· Januárban a Wenderholm parkban pikniket rendeztünk.

· Március 4-én a *Windows to Europe* fesztivál keretében többen megnéztük Gigor Attila díjnyertes filmjét: A nyomozót. A filmvetítés után összejövetelt szerveztünk Csaba Gábor Canberrai nagykövetségünkkel.

Táncsoportunk sem tétlenkedett., áprilisban a *Mangere Bridge-i* utcai fesztiválon, májusi és decemberi klubnapjainkon ünnepi műsorral léptünk fel. Táncsoportunk részt vett egy magyar néptánc tanfolyam szervezésében júliusban, valamint az augusztusi *Multicultural Expo*-látogatónak mutattuk be hagyományainkat. Március 7-én pedig a *Lakeside* fesztiválon szerepeltünk nagy sikerrel. Összefoglalva tehát ez az év bővelkedett eseményekben, szomorúakban, sikeresekben, múltban és jövőbemutatókban egyaránt. A kitűzött célok közül sokat sikerült megvalósítani, Róbert betegsége és a Vezetőség több tagjának lemorzsolódása ellenére is. A klub leköszönő vezetősége nevében szeretném megköszönni tagjainknak és barátainknak a részvételt, támogatást és az események szervezésében lebonyolításában való közreműködést. Az elkövetkező évre sikeres rendezvényeket, és jó hangulatú klubnapokat kívánok mindenkinek.

Simpson Edit, leköszönő titkár

DELICACY ON A PLATE

- by Sharon Grealey, *Capital Times*

PLATE Restaurant (75 Featherston Street, Wellington) serves my new favourite dessert, so I'm going to start at the end. If you've never tried pannacota with amaretto jelly and amaretto granite, please do. The combination of the amaretto, a white, custard-like delight, topped with a shelf of jelly, and drizzled with berries and crushed ice that's been soaked in alcohol, is fireworks for the taste buds. Simply a brilliant ending to a brilliant night. My date continued the berry theme and ordered a summer berry mille-feuille. The crispy puff pastry provided the sandwich for vanilla cream and fresh berries, and he said the proportion was perfect after an equally delicious starter and main. The light summery meals are offered as part of Plate's new spring menu, which was designed by the chef, Hungarian-born József Székely. He tells

us the menu will continue for about three months, and it's his aim to only use ingredients that are in season, with a focus on New Zealand products. Ever helpful, Székely is kind to spend so much time with us despite it being a busy night, and endeavours to find perfect wine matches for each meal.

He also has the added bonus of being a mind reader. Székely recommends the lamb rump with pistachio crust, potatoes and artichoke puree for me, and the fish-of-the-day salmon with kumara mash and asparagus for my date. How funny – we planned to select those anyway.

My lamb was medium rare, juicy, thick and delicious with the tangy artichoke puree. My date's salmon literally melted on the tongue. Enough said.

My first impression when arriving at the restaurant in Holiday Inn, is that it provides a relaxed but classy atmosphere to enjoy fine dining. Plus, it boasts cool ceiling-to-floor curtains made out of metal links, which swing softly under the air conditioning, and sparkle when they catch the light. I couldn't help but pluck the links like a harp.

It was a nice sunny evening and a perfect opportunity to sample the seafood starters. We shared grilled prawns with nectarine salad and halloumi cheese, and pan-fried squid on a fennel and orange salad.

I've never mixed seafood and fruit before, but Székely knows exactly what works. I happily thought the combination was delicious as the fresh prawns popped in my mouth. To top it off, all the staff at Plate are polite, helpful, and happy to engage in conversation, and I instantly felt at ease. I arrived at Plate looking forward to a nice meal. I left with a new favourite dessert.

Source: <http://tinyurl.com/y373aj4>

ANTAL SZALAI and his GYPSY BAND

to tour New Zealand in October 2010!

Winner of the coveted "Liszt Ferenc" award, Antal Szalai is considered one of the best gypsy violinists in the world. He comes from a family of gypsy musicians and has a diploma from the Béla Bartók Conservatory of Music in Budapest. The band has been playing together and entertaining music lovers in five continents for 25 years. They have appeared in festivals from Europe to China, from the Barbican to the Sydney Opera House. In the United States they played in 40 states to standing ovation audiences promoting their CDs, managed by Columbia Artists Management.

The "gypsy way" of making music is best explained by Antal, "The gypsies are very temperamental people and gypsy music comes from the heart. There is a lot of feeling and it is very romantic. They also play with a different sort of rhythm and some different instruments that makes it more exciting."

The Band also feature virtuoso soloists, Jenő Farkas on cimbalom, a type of hammered dulcimer, and László Fehér on tárogató, a clarinet-like instrument, as well as on Hungarian panpipe. All the members of the band are also featured on vocals.

"Szalai is everything a Gypsy violinist should be, playing with swooning ardour and gorgeous tone, but the joy is in the total experience. This is a must-see event, whatever your musical tastes." – Sydney Morning Herald

New Zealand dates:

9 October: Bruce Mason Centre, **Auckland**
12 October: St James Theatre, **Wellington**
13 October: James Hay Theatre, **Christchurch**
14 October: Regent Theatre, **Dunedin**
 Other centres to be advised.

To see the band in action, go to:
www.youtube.com/woodfireproductions

More details to be published in the next Magyar Szó issue, no. 100

GOLDEN GIRL TO LOSE HER LOOK OF '30S STRIPPER'

by Bernard Carpinter - *The Dominion Post*
 19/11/2009

The Golden Girl statue on Napier's Marine Pde is to turn brown. The gold paint on the statue of a nude woman with her arms lifted to the sky will be removed and the statue will be left in its original bronze, the city council's environmental management committee decided yesterday. "In gold, she looked to me more like thirties stripper Freda Stark, rather than a monument to Napier," councillor Tony Jeffery told the committee meeting.

The official title of the statue, which is on a pedestal in the Gilray Fountain, is the *Spirit of Napier*. When put up in 1971 it was highly polished bronze but the council later decided to add the gold paint, which weathers badly and has to be replaced every few years at a cost of \$2500.

Councillor Faye White said she was interested to hear that sculptor **Frank Szirmay** had intended the statue to be bronze. "That was what he wanted," she said. "Much and all as I like the Golden Girl, we should let her turn bronze."

Councillor Dave Pipe said it had been a mistake to apply the gold paint, but councillor Harry Lawson voted to keep the paint. "All that glitters is not bronze," he said.

Szirmay's daughter, Marte, herself a sculptor in Auckland, welcomed the decision. "It's wonderful. Thank God it's going to bronze. The spirit of any bronze work, like stone or anything natural, is a natural weathering."

Former Art Deco Trust chief executive Robert McGregor said the statue was in a style similar to art deco, although it was put up well after the art deco era. "I remember when it was erected I thought it was extremely old-fashioned. Perhaps the sculptor had recognised Napier as an art deco city."

Source: tinyurl.com/yjhg2yf

Shedding gilt: Napier's Golden Girl, constantly losing a few flakes, could be about to go au naturel. She was designed as a polished bronze statue.

Bernard Carpinter / *The Dominion Post*

LÍDIA NÉNI: "ELBESZÉLT ENGEM MAGYARORSZÁGON"

This is the story of a 90 year-old woman called Lídia néni in the village of Dârjiu in Harghita County, Romania. About two years ago two Hungarian travellers riding through Romania on their motorbikes had an encounter with Lídia néni, which left them lost for words. She recited a Petőfi poem by heart called The Hungarian Nation, then gave 2 of her 4 slices of kalács (a type of bread) to the travellers, bid them good health and continued on her way. So moved were the travellers that they put the story in writing and it spread like wild fire around the Internet.

With the help of the old woman's granddaughter, Márta, journalist Melinda Molnár and photographer Katalin Újvárosi tracked down Lidia néni, who turned 90 last November...

Két éve időről időre felbukkan a legkülönbözőbb levelezési listákon, honlapokon a mellékelt történet. Bárhányszor megérkezett, mindig újra meg újra elolvastam. Mi indíthatott meg egy Székelyderzsen átutazó motorost olyan mélységig, hogy leirt emlékei átelmélkedtetik az általa megéltéket?

Ki a „fekete ruhás, fejkendős, hajlott hátú néni”? Él még? Hány éves, hogy hívják? Mihelyst nyomára bukkantam, egy verőfényes májusi napon unokájával, Dénes Mártával és a helyi unitárius lelkész feleségével, Újvárosi Katalin székelymuzsnai lelkész nővel felkerestünk, és meg sem álltunk addig, amíg...

Nem messze a vártemplomtól egy mellékutcában, amint megpillantottam a kék kicsi házat, éreztem: jó helyen járunk. Három kaszafordulatnyi helyen elhevert a levágott fű – az unoka csendesen megjegyezte: nannó kaszált ma, mert elnőtt a zöld.

A pitvaron túl, a gerendás, tapasztott falú lakószobában Lídia néni uzsonnához készülődött. Szeme-szája elállt a csodálkozástól: „Mit írtak?” Márta magyarázta: hogy kalácsot adott, és szavalt. „Elbeszél engem Magyarországon...” – merengett.

„Miért akarta tudni, hogy hívják?”

Hogy kerültünk mi oda? „Nannó” csak álmélkodott: valóban azért mentünk, hogy meghallgassuk?

„Elmondom a hosszú verset. S tényleg mond-

EGY HAJLOTT HÁTÚ NÉNI

(az interneten terjedő levél)

Túrázásaink során a székelyderzsi erődtemplom falánál induláshoz készülődtünk, amikor megállt mellettünk egy fekete ruhás, fejkendős, hajlott hátú néni. Egészséget kívánt, majd megkérdezte honnan jöttünk.

Amikor válaszoltunk, ezt kérdezte:

- És Magyarország tényleg olyan szép, amilyenek mondják?

Nem várta meg a választ, hanem hiba nélkül elmondta Petőfi Sándor A Magyar Nemzet című versét.

Azután elmondta, hogy 88 éves az idén. És hogy fogadjunk el tőle valamit. A szatyrában volt pár tojás és négy, azaz négy szelet kalács. Ebből kettőt nekünk adott, hogy osszuk el. Egészséget kívánt, és elcsoszogott. Egy büdös kukkot nem tudtunk szólni. Én pedig leültem a székelyderzsi erődtemplom falához, és olyat tettem, ami rohadtul nem illik bele egy 40 körüli, erősen borstás túramotoros imidzsébe.

És arra gondoltam, hogy az itthoni, magukat bal és jobboldali politikusnak nevező, gátlátalan gazemberek, akik fröcsögő nyállal próbálják fekete-fehérre mosni az agyunkat, akik megosztanak, nem összekötnek, akik személyes érdekharcukkal több kárt okoznak ennek az országnak, mint eddig bárki. Csak egyetlen egyszer jönnének el ide, és hallgatnák meg, ahogy egy 88 éves, görbe hátú öregasszony ŐSZINTÉN Petőfit szaval a boltból hazafelé, és négy szelet kalácsból kettőt odaad vadidegen embereknek. Talán elszégyellnék magukat, pont úgy, ahogy akkor, ott, én. Talán elgondolkoznának azon, hogy vajon ki és miért tette őket oda, ahol vannak, és hogy mi dolguk a világban.

jam?” Hamar döntött, kiegyenesedett, és szólt: „Aki verset mond, áll...”

Hangosan, tagoltan, érces, erős, mély hangon és a legnagyobb átéléssel elszavalta Petőfi A szerelem átka című, 30 szakaszos versét. (Szerk. megj.: Petőfi Sándor írta Borjádán 1845. szeptember 26. – október 7. között.) Megállt kezemben a toll, amíg hallgattuk: a „szószegő asszonyról”, a „két átkos hegyről” szóló strófákat és a bátorítást: „Ne marjon a bánat fullánkös kigyója...”

A versmondás végeztével leült az asztal mellé, fejét kezére támasztotta. Még mindig hitetlenkedett: a mostani „kellemes látogatók” pusztán a verseiért jöttünk...

Felsejlett benne az emlék. Tényleg szavalt idegeneknek a vártemplomnál egyszer. Az is, nem mondta meg a nevét nekik.

90 éves lesz november 25-én

„Minden reggel 6 óraker felkelek, úgy, ahogy tudok...” Félt, hogy elesik, ezért botra támaszkodik. Visszaemlékezett, honnan is a versek szeretete? Amikor iskolába járt, a tanító bácsi szombaton egy verset tanított a magyar könyvből. A „román világba” Derzs nem tartozott magyar területhez, csak szombatoként volt magyar oktatás.

Őt osztályt járt. Pedig csak négyet akart... „Szegény leány vótam, készültem szögálni,

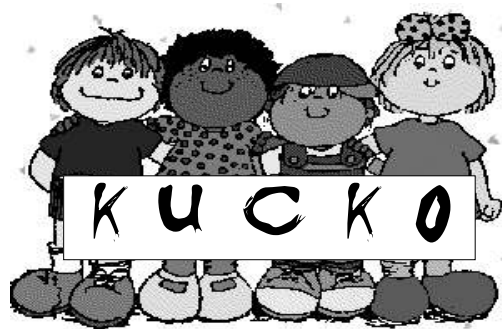
nem akartam menni a gimnáziumba. Nem tudtam követelni, hogy az édesanyámék adjanak pénzt. Hatan voltunk testvérek. A többi is mind el volt menve.”

Lekerültek a berámázott képek a falról: egy keretben a családi fotótár. Apjuk korán meghalt. „Szüleim és Dénes”. Sorolja testvérei születési évét: '10, '12, '14, '17, '19, és a „kicsi testvérem” '24-ben. Mára Margittal ketten maradtak. Soha nem veszekedtek. Az évkülönbség elmosódott: olyanok manapság, mintha ikrek lennének.

Könnyen, jól tanult. Amit valahol meghallott, már tudta. „Jó voltam kicsi koromban is. Helyt ülök, édesanyám megdicsért”. Mártára tekintett, és nyugtázta: „az unokák mind jól tanultak... Velel ágáltak a tanító nénik!”

Aztán derűsen sorjázta saját emlékeit: fellett olvasnia a Maros és az Olt történetét. „Mondd el az értelmét! – kérte a tanító. Könnyedén megfelelt. „A testvérem nagyobb volt, az ő könyvét nem tudom, hányszor elolvastam...” Volt egy fiú az osztályukban. Szaválnia kellett a Szomorú történetet. Kezdte is, de csak a címig jutott, amit néhányszor elismételt: szomorú történet... Szomorú tör... Mire a tanító: folytasd, a gyermekek már úgy várják a „szomorú történetet”. Jót kacagtunk az emlékidézésen, mintha ott állnák az osztályteremben. A mi nénink pedig: máig egyszuszra felmond 30 szakaszt is! „Jó a fülembé, megmarad

folytatás a 37. oldalon

K
O
T
U
L
A
L
ÁTéjfeltől fénylik a bajsza,
Egeret fog "EZ A MACSKA"Csontrágástól éles a foga,
Házat őriz "EZ A KUTYA"Többször is kérődzik szegény,
Tejecskrét ad "EZ A TEHÉN"Kukorékol, váltig nyakas
Szemétdombján "EZ A KAKAS"

Csalántól nő a begye, hasa,

Falánk állat "AZ A KACSA"

Csőre sárga és nem lila
Tollpelyhet ad "EZ A LIBA"Öregszik már, lépte botlos,
Tojáson ül "EZ A KOTLÓS"Ha kiált, nyakát kinyújtja
Mindig mérges "EZ A PULYKA"Utoléred, hogyha szaladsz,
Farka kurta "EZ A MALAC"

PAPRIKAJANCSI MESÉJE

Régi történetet mesélek ma nektek, abból az időből, amikor Paprikajancsi még új volt. Nagyapó megvette, hazavitte, és a nagyágy fölötti polcra ültette. Három öreg zenebaba állt már ott.

- Itt jó helyed lesz! - mosolygott Nagyapó. - Ha megérkezik Maninka, itt majd megtalál téged! - azzal megfordult, és kiballagott a kertjébe. Mivel feledékeny volt kissé, mindjárt meg is feledkezett Paprikajancsiról.

Alig csukódott be az ajtó, Paprikajancsi izegni-mozogni kezdett.

- Jónapot! - fordult a zenebabákhoz. - Tudják, kérem, hogy ki az a Maninka?

- Tudjuk, tudjuk! - válaszoltak a zenebabák mindenféle hangokon. - Nagyapó unokája! Kislány! Holnap érkezik!

- Hurrá! Akkor előadom neki a mutatványomat! Tudnak önök cirkuszi zenét játszani?

- Tudunk, tudunk! Hegedűn! Dobon! Trombitán!

Nagyszerű! Ugyebár artista vagyok, és zenével hatásosabb a mutatványom! Tudják a paprikából jancsikát?

- Tudjuk, tudjuk! Máris fújjuk! Hegedüljük! Doboljuk!

- Akkor kezdődhet a próba! E - ké - hál!... - és Paprikajancsi dalolni, táncolni, cigánykerekezni kezdett, sőt, egy-két szaltóval is megpróbálkozott:

Paprikából Jancsika,
Jancsikából paprika,
paprikából tulipán,
tulipánból kiskirály!

Addig ugrált, addig cigánykerekezett és szaltózott, míg megcsúszott a lába, s egyenesen becsúszott a nagyágy és a fal közti szűk részbe.

- Hú, de szűk! ...Hep! - erőlködött Paprikajancsi, de minél jobban kapálózott, annál jobban beszorult.

Nagyapó csak este érkezett vissza a szobába, és mindjárt le is feküdt.

- Itt vagyok, Nagyapó! Az ágy melletti részben! Húzzon ki, Nagyapó! - kiabált Paprikajancsi, ám hiába, mert a játékok hangját csak a gyerekek hallják. Nagyapó meg amúgy is süket volt egy kicsit.

- Egy éjszakát kibírok! - gondolta Paprikajancsi. - Maninka majd holnap kihúz! - és fáradtan elaludt.

Reggel csengő hangocskára ébredt:

- Hahó! Nagyapó!

- Itt van! - örvendezett Paprikajancsi. - Megérkezett Maninka!

- Tíz napot maradok, Nagyapó! Ennyit, látod?

Paprikajancsi nagyon szerette volna megnézni, hogy hányat mutat Maninka, de a fal melletti szűk részből semmit se látott. Azt is csak hallotta, hogy Nagyapó meg az unokája csevegve kivonulnak a kertbe, s ott boldogan locsolnak, gazolnak hosszú-hosszú órákon át.

- Ki fog engem így kihúzni? És kinek adom elő a mutatványomat? - nyugtalanzkodott Paprikajancsi.

Eltelt az egész nap. Éjszaka Maninka a kisebbik szobában aludt.

Eltelt a következő nap is.

- Lehet, hogy örökre itt maradok!... - sóhajtott a Paprikajancsi lemondóan.

Harmadnapra azonban történt valami. Maninka náthásan, fájó torokkal ébredt, és sehogyan sem akart a kis szobájában maradni.

- Költözz a nagyágyba! - ajánlotta Nagyapó. - Én pedig főzök neked egy jó hársfateát! - és kisetett a konyhába.

Maninka egyedül maradt Nagyapó óriási dunnája alatt. Zúgott a feje, a párna nyomta, a fal mint ha hullámozott volna körülötte.

Odébbhemperedett, s akkor a fal melletti résben megpillantott két, felfelé nyújtózó kis kezét.

Megdörzsölte a szemét, jobban a rés fölé hajolt, s hát, a két kis kéz alól felnevetett rá Paprikajancsi vidám ábrázata!

- Hát te? - kérdezte Maninka, s megragadta Paprikajancsi kezét.

- ...Hep! - rugaszkodott neki Paprikajancsi, s már kint is volt, a dunna tetején. - Paprikajancsi vagyok! Énekművész és artista! Produkcióóó!

Zene csendült a nagyágy fölötti polcra. Paprikajancsi meghajította magát, és boldog dalolásba, táncolásba kezdett:

Paprikából Jancsika,
Jancsikából paprika,
paprikából tulipán,
tulipánból kis király!

Kis királyból tulipán,
tulipánból kis király,
kis királyból Jancsika,
Jancsikából paprika!

- Itt a világ legjobb hársfateája! - lépett a szobába Nagyapó, s ámulva látta, hogy a kisunokája jobban van, és a neki vásárolt Paprikajancsi is előkerült.

Attól kezdve Maninka és Paprikajancsi soha nem váltak el egymástól.

RECENT NEWS FROM HUNGARY

Hungary Reports 12th Trade Surplus as Exports Rise on Recovery

Hungary posted its 12th monthly trade surplus in January as a recovery in Western Europe boosted exports and the coun-

try's worst recession in 18 years sapped demand for imports. The surplus was 290.4 million Euros (NZD554.7 million), compared with 375.4 million Euros (NZD717.3 million) in December and a deficit of 200 million Euros (NZD382 million) a year earlier, the statistics office in Budapest said today in a preliminary report. Hungary is counting on resurgent demand in the euro area, which buys 60 percent of its exports including products made and assembled in the country such as Audi cars and Nokia mobile phones, to haul the East European country out of its recession. 11 March

Consumption, investments drag on GDP

Hungary's economy shrank by 4% year-on-year in the fourth quarter and 6.3% in 2009 as a whole, the biggest annual drop in GDP since 1990, according to the revised and detailed figures of the Central Statistical Office. Hungary has been in recession since the second quarter of 2008 and last year's decline wiped off the economic growth of the three years prior to 2009. The fourth-quarter decline was lower than the 7.1% year-on-year drop in the third quarter. Net gains in exports could not offset sharp declines in consumption and investment, which fell 5.7% and 8.1% respectively in the last three months of 2009. HAC 11 March

Another flu epidemic unlikely

It is too early to say that the H1N1 flu epidemic is over but in all probability there will be no waves in the spring or summer, National Epidemiology Centre specialist Beatrix Oroszi, told reporters on Wednesday (10 March). National head physician Ferenc Falus said some 11,000 visited GPs with flu symptoms last week, half of the epidemic threshold. So far 130 people have died of the H1N1 flu virus in Hungary. HAC 11 March

Former BKV chief named as a suspect in corruption case

Former BKV (Budapesti Közlekedési Vállalat or Mass Transport Company of Budapest) chief Zsolt Balogh has been named as a suspect in the scandal involving Budapest public transport operator BKV, index.hu reports, based on other reports appearing in the press. Balogh recently implicated several Socialist politicians from Budapest in a confession to police. On March 6th, daily Magyar Nemzet published an interview with him in which he said that Miklós Hagyó, former Socialist deputy mayor of Budapest, received roughly Ft 70 million (NZD570,400) from the company through him. Balogh added that he once gave Ft 15 million (NZD109,000) to Hagyó in cash in a Nokia phone box. 10 March

Young Grandmaster-to-Be Bows to Formidable Older Foe

Older chess players are not an endangered species, but there is no doubt that chess is increasingly dominated by young men (and women). The world's top-ranked player is 19, and more prodigies are emerging everywhere. The latest is Richárd Rapport, a 13-year-old from Hungary. In the GotthArt Cup, which ended Wednesday (3 March) in Hungary,

Richárd earned the final norm toward a grandmaster title. He has not yet qualified for the title, because his rating is below 2,500, the level needed to become a grandmaster, but there seems little doubt that he soon will satisfy that last requirement. When he does, he will become the 18th player to become a grandmaster before 15, and the second from

Hungary, following Péter Lékó, who did it at 14 in 1994. The other great Hungarian prodigy is Judit Polgár, who became a grandmaster at 15 in 1991, the youngest grandmaster in history, until Lékó surpassed her. 6 March

Hungary and Russia Draw 1-1 in Friendly

Russia drew 1-1 with Hungary in an international friendly. The match took place in Győr and became last for Guus Hiddink as the Russia team coach as he decided not to extend his contract ending in summer 2010. Vilmos Vanczák gave Hungary the lead five minutes before the break after Russia failed to clear a corner. Russia equalized in the 59th minute when a corner from substitute Andrei Arshavin bounced into the net off Diniyar Bilyaletdinov's knee. 4 March

Hungary releases British fraud suspects

Hungary's authorities have released two British nationals suspected of involvement in earlier fraudulent activities in Budapest. Michael Turner and his business partner Jason McGoldrick were detained in November last year under European arrest warrants. The two suspects were released last Friday and returned to the UK on Tuesday (2 March) evening. The BBC reported that the suspects had not received an official statement concerning their release. British MEP Lord William Dartmouth told the broadcaster that the release could have been due to the media coverage the case had received. Turner and Goldrick are accused of fraud following the bankruptcy of their company which marketed a time-share scheme in Hungary. MTI 3 March

Senior military personnel arrested

Defence Minister Imre Szekeres yesterday (24 February) suspended two generals, two colonels and a captain who are suspected of taking bribes. Hungary's former military attaché in Moscow is also a suspect. The Budapest military public prosecutor's office is investigating companies linked to the Defence Ministry, suspecting them of organised crime. According to the public prosecutor's office, the officers demanded kickbacks from companies who had contracts with the ministry-owned firm Currus. The suspects allegedly shared millions of forints among each other. On Tuesday (23 February) President László Sólyom requested Szekeres, supreme prosecutor Tamás Kovács and military public prosecutor Árpád Kovács to inform him of investigations into military affairs, although at that point, the bribery case was not yet public knowledge. HAC 25 Feb

Retail trade still in freefall

The 12-month decline in retail trade was 7.4%

Hungary's Fidesz Widens Pre-Election Poll Lead as Radicals Rise

Hungary's biggest opposition party, Fidesz, widened its lead to more than four times the support of its nearest rival as backing for radicals surged less than a month before elections, according to a Nézőpont Intézet poll. Support for Fidesz rose to 45 percent from 40 percent a week ago and backing for the governing Socialist Party was unchanged at 11 percent, Nézőpont said in an e-mail today. The radical nationalist Jobbik party had 12 percent support compared with 8 percent the previous week. No other party was above the 5 percent backing needed to gain seats in parliament. Hungary holds the first round of voting on April 11, followed by a second round on April 25. Nézőpont polled 1,000 voting-age adults from March 12-14. The result has a margin of error of 3.2 percentage points. 17 March

Hungary led EU in 2009 unemployment

Hungary's employment rate for 2009 was the lowest in the European Union, federal statisticians in Budapest said in a report. In the 15-64 age group, the EU employment average for the year was 64.8 percent, while it was 55.4 percent in Hungary, the MTI news agency reported. Italy was slightly better at 57.9 percent employed in that age bracket and Romania recorded 59.2 percent, the Central Statistical Office report said. Narrowing the age parameters to what the report said was "prime working ages" of 25-54, Hungary scored higher with 72.9 percent employment, although that was still 5.4 percent lower than the EU average in the same age bracket, the report said. 16 March

Holocaust denial criminalised

President László Sólyom signed the penal code amendment outlawing Holocaust denial on Wednesday. Parliament passed the bill on the last day of its spring session on February 22. Spokesman Ferenc Kumin said Sólyom regrets

that the law was passed during an election campaign, however, as he considers it the wrong time to discuss such an issue. Fidesz caucus director Róbert Répássy said his party acknowledges the amendment. If Fidesz and the Christian Democrat MPs gain a majority at the April elections, the new parliament will not discriminate between the victims of Nazism and communism, he added. From April anyone who denies, calls into doubt or presents as insignificant the Holocaust could receive a three-year prison term. HAC 11 March

in December, down from the record 7.8% in November, the Central Statistics Office announced. The monthly decline was 0.7%. Retail sales have shown a year-on-year decline in every month since February 2007. Annual retail trade volume was Ft 7,279 billion at current prices, a fall of 5.2% from 2008. Food sales went down 3.8% last year, while sales of non-food items shrank by 8.7%, and 12.7% in December alone. Sales of industrial products were down 28.5% in December.

Budapest getting bigger

The population of Budapest grew by about 10,000 in 2008, according to the Central Statistics Office. More people seem to be moving to the capital than are leaving it, while the number of immigrants is also growing. Foreigners account for 4.4% of the population of Budapest, compared to only 1.7% in Hungary as a whole. Nearly two-thirds of the immigrants are younger than 40 years, as most of them explicitly come to Budapest to work and the capital provides better job opportunities. The population of Roma in the city has risen from 2% in 1990 to 4.6% in 2009. HAC 25 Feb.

Hungarian blood in Prince Charles

Prince Charles has spoken of his Hungarian roots at a gala dinner in Budapest during a four-day official visit, a report said Thursday. (18 March) "I have a special relationship with Hungary since I am proud to be one t h i r t y - s e c o n d Hungarian myself, through my great-great-grandmother, Countess Rhedey,"

Prince Charles said at the dinner hosted by Hungarian President László Sólyom. 19 March. **Crufts 2010 won by Hungarian Vizsla called Yogi**

A Hungarian Vizsla named Yogi has won Best in Show at Crufts. The seven-year-old beat off competition from six other dogs in the culmination of the four-day show at Birmingham's National Exhibition Centre (NEC). Yogi is the first Hungarian Vizsla to win Best in Show.

Handler John Thirlwell said his "wonderful dog" from Carlisle, Cumbria, is likely to retire. It is Yogi's 18th Best in Show win in a UK competition and he has since been hailed as Britain's greatest show dog of all time. 14 March

Elections 2010 - Over 5,000 Hungarians register to vote abroad in both rounds

So far more than 5,000 Hungarian citizens have registered to vote abroad in both rounds of the upcoming parliamentary elections, with the March 19 registration deadline approaching, the National Election Office said. Until Thursday

(11 March) 5,300 Hungarians have submitted a request to vote at a foreign mission in the first round and 5,200 in the second. The balloting abroad for the April 11 first round will be held a

week earlier, on April 4, to make sure that votes arrive in Hungary for the official count. In the Americas voting in the first round will be held a day earlier, on April 3. Hungarians can cast their ballots abroad in the second round on April 25, the same day that round is held in Hungary. On the American continent the ballot will be held a day earlier. Votes can be cast at 88 embassies and consulates general. The registration form and details on the voting are available at the website www.valasztas.hu. MTI 12 March.

Hungarians live shorter, less healthy lives than EU peers, survey reveals

Hungarians fared poorly in a health report comparing EU countries in terms of longevity and quality of life, the report's authors told a press conference on Thursday (11 March). Gathering data from the period 1987-2007, Hungarians were found to live the shortest lives and were most burdened by health problems in comparison with the other countries. The frequency of cerebrovascular diseases, hyperthermia and locomotor diseases was higher in Hungary than in the other countries surveyed, though numbers have shown improvement in the two decades examined, data prepared by Health Monitor Research and Consultancy showed. Cancer, though less frequent in Hungary, is a higher killer than in other countries, the data showed. This means, however, that Hungarian cancer patients live shorter than their EU peers, József Vitrai, the head researcher, said. MTI 12 March

Hungarian Inflation Rate Drops From 17-Month High

Hungary's inflation slowed in February, strengthening the case for interest rate cuts, after a jump in food prices and a tax increase boosted the rate to a 17-month high the previous month. The rate dropped to 5.7 percent, falling for the first time in four months, from 6.4 percent in January, the statistics office in Budapest said today (11 March). Prices rose 0.3 percent on the month. 11 March

Hungary Buys Back Stake In Airline Malév

Hungary will almost fully re-nationalize air carrier Malév under a deal signed by the gov-

ernment and Malév's Hungarian and Russian shareholders in a bid to save the airline, the government said Saturday. (27 February). Under the agreement, reached after lengthy negotiations, the Hungarian government will raise Malév's capital by 25.2 billion Hungarian forints (NZD182.6 million) by injecting cash into the firm and converting its debts into equity. This will result in the state holding a 95 percent stake in the airline, while the Russian shareholder AirBridge will have a 5 percent stake, the finance ministry said in a statement. Hungary sold off Malév to AirBridge in 2007. Malév has been struggling with financing difficulties and received capital injections in the past years. 1 March

Cabinet to extend land sale moratorium

The cabinet will extend the moratorium banning foreigners from purchasing land in Hungary by three years, to 2014, if it is supported by the EU, Agriculture Minister József Gráf told MTI-Eco on Wednesday (10 February). Gráf said cheap land prices and a need to amend legislation necessitate extending the seven-year moratorium. HAC 11 February

Holocaust survivors families' sue MÁV

Families of Hungary's Holocaust victims are suing the Hungarian state railways MÁV at a court in Chicago for \$240 million damages and \$1 billion non-asset compensation for its part in the deportation of Jews in World War II. They say MÁV knowingly provided trains for the deportation to Auschwitz of nearly 437,000 Hungarian Jews from March to October 1944, and took the assets and valuables of the later victims, in violation of an international convention banning genocide. Most of the plaintiffs are resident in the US or Israel, with one each in the UK, Brazil and Hungary. A lawsuit was filed with Illinois northern district court on Tuesday (9 February) and a judge has already been selected for the case. HAC 11 February

Alleged war criminal seeks HRC's help

Lawyers for accused Nazi war criminal Charles Zentai have taken his case to the Human Rights Commission as part of his bid to avoid extradition to Hungary. Zentai is on bail, living with his family in Perth's southern suburbs, after Home Affairs Minister Brendan O'Connor last year announced he would be surrendered to Hungarian authorities to answer a warrant for his arrest on war crimes charges. He is alleged to have been one of three soldiers who beat and tortured Jewish teenager Peter Balázs to death - for not wearing a yellow star - in Budapest in November 1944. Zentai, 88, was arrested in Perth in 2005 after Hungary issued the warrant. The magistrates and federal courts in Australia have since ruled there are no obstacles to his extradition. Zentai's lawyer Denis Barich last week asked the Human Rights Commission president to intervene in the matter. A hearing of Zentai's appeal against the minister's decision to allow his extradition will begin in the Federal Court on March 31. 23 February

Hungary Visitor Arrivals up 3% in 2009

Visitor arrivals to Hungary increased in the whole of 2009 increased 3% from 2008 to 41 million, the country's Central Statistical Office said on Monday (22 February). Foreign visitors spent a total of HUF 1.2 trillion in Hungary in 2009, 10% more than a year earlier, the statistical office said. At the same time, the total number of tourist arrivals topped 12.7 million, with Austria and Croatia accounting for the highest proportion of tourists. 22 February ■

S. P. O. R. T.

Sáfár László:

MAGYAROK A TÉLI OLIMPIÁN

Magyarország ez évben népes sportolói csapattal képviseltette magát Vancouverben a Téli Olimpián. Bár hazánk nem tipikusan a téli sportok hazája, azok igen népszerűek itthon. Az utóbbi években egyre jobb eredményeket érünk el, köszönhetően valószínűleg annak, hogy sportolóink sokat edzhetnek külföldön is, dacára annak, hogy ahogyan a sport egésze, így a téli sportok is rendkívül alul finanszírozottak Magyarországon.

Csapatunk, kemény küzdelmekben, derekasan helytállt. A legjobb szereplést Huszár Erika nyújtotta. A rövidpályás gyorskorcsolyázónő az 1500 méteren kiharcolt hatodik helyezéssel ismét pontot szerzett, valamint az ötödikként végzett váltónak is tagja volt. Erika az első magyar, aki háromszor is téli olimpiai pontot szerzett.

A magyar csapat eredményei a következők voltak:

Műkorcsolya:

Sebestyén Júlia női egyéni: 17. hely
Hoffmann Nóra jégtánc: 13. hely
Zavozin Maxim jégtánc: 13. hely

Rövidpályás gyorskorcsolya:

Darázs Péter: 500 méteren 22. hely, 1500 méteren 19. hely
Knoch Viktor: 500 méteren 25. hely, 1000 méteren 21. hely, 1500 méteren 30. hely
Huszár Erika: 500 méteren 19. hely, 1500 méteren 6. hely, 3000 méteren váltó 5. hely.
Heidum Bernadett: 1000 méteren 9. hely, 1500 méteren 23. hely, 3000 méteren váltó 5. hely
Darázs Rózsa: 3000 méteren váltó 5. hely
Keszler Andrea: 3000 méteren váltó 5. hely

Alpesi sí:

Berecz Anna lesiklás: 35. hely, műlesiklás 35. hely, óriás-műlesiklás 42. hely, szuper kombináció 27. hely
Döme Zsófia: műlesiklás 44. hely
Bene Márton Zoltán: óriás-műlesiklás 71. hely

Sílovászat:

Tagscherer Imre 10 km: 80, 20 km: 82

Huszár Erika

Északi sízés:

Tagscherer Zoltán: 15 km szabad stílus 81. hely
Viczián Vera: 10 km szabadstílus 75. hely

Időközben megkezdődött Vancouverben a X. téli paralimpia is. A paralimpián 44 ország 507 versenyzője vesz részt, akik a közel két hét során 64 számban mérik össze tudásukat. A programba két új szakág is bekerült, ugyanis először osztanak érmeiket lesiklásban és műlesiklásban az alpesi síversenyekben. A magyar színeket két alpesi síelő, Koleszár Balázs és Dani Gyöngyi képviseli. Sok sikert kívánunk a magyar versenyzőknek! ■

Gyöngyös Imre Shakespeare-je

Shakespeare 7. szonettjéhez fűződő megjegyzés:

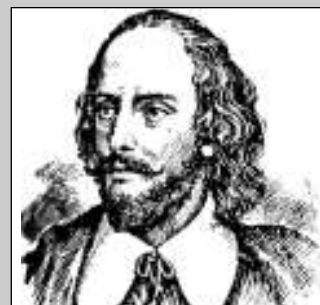
Ebben a szonettben Szabó Lőrinc egyöntetűbbet ad, mint én, mert az én fordításomban az alanyok változnak, ahogy azt a Bárd szövegéből érezni lehet. Szabó Lőrinc alanya a hajnali fény marad elejétől végéig. Így egyszerűbb és így egyöntetűbb!

Shakespeare 7. Sonnet

Lo, in the orient when the gracious light
Lifts up his burning head, each under eye
Doth homage to his new-appearing sight,
Serving with looks his sacred majesty;
And having climb'd the steep-up heavenly hill,
Resembling strong youth in his middle age,
Yet mortal looks adore his beauty still,
Attending on his golden pilgrimage;
But when from high-most pitch, with weary car,
Like feeble age he reeleth from the day,
The eyes, 'fore duteous, now converted are
From his low tract and look another way:
So thou, thyself outgoing in thy noon,
Unlook'd on diest, unless thou get a son.

Szabó Lőrinc fordítása

Nézd, mikor emeli égő fejét
Keleten a kegyes fény, a szemek
Feléje fordulnak s a visszatért
Szent felségen hódolva csüggenek;
S mikor, mint erős, érett ifjú, a
Meredek égi ormon halad át,
Még mindig földiek imádata
Figyeli arany zarándoklatát;
De mikor a csúcsról, mint gyöngye agg,
Fáradt szekeren éjnek dől megint,
Alacsony útjára már nem tapad
A régi hűség, s másfelé tekint:
Dél s este közt téged is megtagad
A tisztelgő szem, ha nem lesz fiad.

Gyöngyös Imre fordítása

Lám, keleten, ha a nagylelkű fény
izzó fejét, amint felemeli,
- szemlátomást is új a tünemény -,
szent fenségét minden szem tiszteli,
akár a középkorú ifjúság,
ha áthágja dombja meredekét,
halandó küllem, bár szépet imád,
arany zarándoklathoz még elég;
de zenitjét, vesztí, mint vén szekér,
elgyengült kor, ha szédülten inog,
hú szeme romlik, könnyesebbre ér,
s másfele néz, látása, hogyha fogy.
Ha elszóltana mégis deled,
elmúlásodhoz fiad ad jelet.

KLÁRA DU TOIT

let's cook hungarian

We are so lucky to live in a safe country! Thanks to our long Indian summer there are plenty of fruits and vegetables at the market. Unfortunately the saying "one man's loss is another man's gain" is strongly proven this year with farmers missing the water and fighting the droughts, on the other hand the fruit we eat tastes like it should. I don't think I've ever tasted plums or peaches here which were really fully ripened by the sun. But this year there is plenty of lovely fruit from the North Island as well as the South Island, which tastes juicy like summer fruit should.

It's not only the fruit, but lots of vegetables, especially capsicums that are meaty this year. This versatile vegetable is our favourite at the moment. We have it in salads or just plain with a slice of buttered bread. We have lots of *lecsó*. And our favourite dish of all is stuffed peppers. I make it from lean pork mince because I find it tastes better than beef, but you can use whatever meat you want.

STUFFED PEPPERS (TÖLTÖTT PAPRIKA) (SERVES 4)

1 cup cooked rice	400-500g lean pork mince
4-5 medium capsicums (or Hungarian peppers!)	1 medium onion – grated or 1 tbs onion flakes
salt, pepper to taste	1 cup beef or chicken stock
2 cans tomato purée	1 tsp sugar

Clean capsicums by cutting top off and removing seeds, etc. Thoroughly mix the lean pork mince with the cooked rice, grated onion, salt and pepper using your hands. Stuff the capsicums with the mixture pushing it in with your fingers so the mixture fills all the crevices. Make little meatballs from the leftover meat mixture. Place meatballs and stuffed capsicums top down into a large pot, add pieces of capsicum remaining from tops cleaned earlier. Add 1 cup beef or chicken stock or water, cover and simmer for about 20 minutes. Pour the 2 cans of tomato purée into a bowl, mix in the sugar (to counter the acidity of the tomato), salt and pepper to taste. Pour tomato purée over capsicums, bring to a simmer, cook for a further 5-10 minutes. Serve with mashed potatoes.

In some places (such as Penray Gardens near Otaki) you can find Hungarian peppers around this time of the year. Some of you may have even had some success in growing them in your own garden. If you are lucky enough to be able to use Hungarian peppers instead of capsicums, your *töltött paprika* will definitely be even more delicious and authentic!

Jó étvágyat! ■

Klára Du Toit

folytatás a 32. oldalról

az agyamba'. Hallottam, s mondtam". Kicsit restelkedik, hogy „ágál”, de így volt.

„Nem méssz szolgálni! – döntött a tanító – Az ötödik osztályt ki kéne járd. És elintézte, hogy az óvodába' takarítsak.” „Jaj, fiam, oda korán fel kell kelni – aggódott az édesanyja. De máig büszke: pénzt is kapott a takarításért, és tanulhatott a gimnáziumban.

Mikor egyedül van, akkor is mondja a verseket

Tud vallásost is. Imádságot könyvből olvassa. Elszaggatta, annyit forgatta. „A konfirmáción mindörökké szavaltak: a szülőknek, a lelkésznek; „megköszönve fáradtságát, türelmét...” – és mondta, mondikálta azokat a rímeket, amit gyermekei, unokái, dédunokái tanítói is hallgattak azóta. „Ez a nehéz iskolaév a végéhez ért”. Minden unokájának megtanította a Mesebeli kiskirályhoz kezdetűt. „Bársony itt a gyepes udvar. Szalmatetős kicsi kunyhóm palotádért nem adom.”

Mielőtt elköszöntünk feltett még egy találós kérdést: „Úton menyen, úton halad...”

Nincs kívül beszélgesen. Nagyot hall. Nem jár a szomszédokhoz, „ha szólnak, nem hallom”. Délután ötör már be van zárkózva.

„Az éjjel nem is tudok aludni...” Mintha csak unokájának mondaná: „Vén szotyorhoz két előkelő asszonyt hoztál! Na, te...”

Márta nekünk szólt: „Most egy hétig erről mesél majd” és maradt még a nagymamájával.

Megdicsérik a saját kezűleg művelt virágos- és veteményeskertet. Hangosabban, mert nem hall jól. 70 szál viruló tulipánja van, megszámlolta. És megtudtuk: akkor kell ültetni a tulipánhagymát, mikor a búzát vetik. Amikor átülteti, ad a lelkésznek is majd. Viruljanak, ha ő már nem lesz

is. Csak hatvan szál maradt a kertben, egy-egy csokorral nekünk adott belőle. Mondván: „a jó Isten áldja meg egészséggel, békességgel!”

Megöleltem, de egy hirtelen mozdulattal megcsókolta a kezemet. Ugyanolyan mozdulattal, nekem is jól esett hasonlóképpen cselekednem. Elpálcikált, minket alig vitt a lábunk. Hiszem, ilyen a katarzis. „Úton menyen, úton halad...” Kalácsot, virágot ajándékoz, és lélekbe írja verse-lő tudományát – kilencvenévesen. A jó Isten áldja meg egészséggel, békességgel!

Kocs Elemérné, született Orbán Lidia. Három gyermeke közül egy meghalt. 3 unokája, 3 dédunokája van. 32 éve özvegy, 77-ben halt meg a férje. A községházán takarított, és ő volt a falu dobosa is. ■

- Molnár Melinda, Székelyhon
Fotók: Újvárosi Katalin
Forrás: tinyurl.com/yh3mss4

CONTENTS

Előnyben részesülők – Szentirmay Klára	3, 9	Gyöngyös Imre: Köszöntő leoninusok	25
Priorities – Klára Szentirmay	3, 9	Imre Gyöngyös: Greeting Our True Álmos Successor	25
Az ötvenhatos forradalom legnagyobb ajándéka – Sólyom László beszéde	4-5	Csaba Gábor nagykövet az ausztrál-új-zélandi küldetésének félútján	28-30
The Hungarian Revolution of 1956 – Rueben Shim	6-7	Albert Wass: (For My Homeland I Went to War)	30
Refugee's Message - Alex Domokos	7	Wass Albert: Ébredj magyar!	30
Béla Király (1912-2009)	8	Emberek és történetek: Dr Károly Németh	31-33
Király Béla (1912-2009)	9	News about Hungarians in New Zealand	34-36
How Hungary let East Germans Go – Oana Lungescu	10-11	Kuckó	37
Panni Palasti: Lunch by the Zoo	11	Recent News from Hungary (compiled by P. Hellyer)	38-39
Magyar köztársasági elnök látogatása	12-27	Sport – Sáfár László rovata	40
Visit of the President of Republic of Hungary	12-27	Gyöngyös Imre Shakespeare-je (4. szonett)	40
Including: Governor General's speech at state dinner in honour of President	12	Let's Cook Hungarian – Klára Du Toit	41
President László Sólyom's address at Auckland University	13-16	Contents	42
Interjú Sólyom Lászlóval	16-17	Value of the Forint	42
Interview with László Sólyom	16-17	Hungarian Communities in New Zealand	42
Sólyom László Új-Zélandon: sajtóból ollózza – in English	18	Impresszum	42
magyarul	19-27	Bertalan Székely's paintings	43-44

VALUE OF THE FORINT

RATES AS AT 17 APRIL 2010
BASE CURRENCY IS HUF.

Currency Unit	HUF/Unit
EUR Euro	262.86
USD United States Dollar	194.47
GBP United Kingdom Pound	299.08
CAD Canada Dollar	192.39
AUD Australia Dollar	180.09
NZD New Zealand Dollar	138.01
CZK Czech Republic Koruny	10.46
HUF Hungary Forint	1.00
PLN Poland Zlotych	67.94
ROL Romania New Lei	63.50
RUR Russia Ruble	6.70

KÖVETKEZŐ SZÁM:

A Magyar Szó 2009/2010-es előfizetési évének utolsó, vagyis a Magyar Szó századik, illetve a 2010. júniusi számhoz beküldendő anyagot kérjük **2010. május 15-i** határidővel a szerkesztőhöz eljuttatni. Bár gépelt, vagy kézírással készült anyagot is szívesen látunk, sok munkamegtakarítást jelent, ha a küldött anyag számítógépen készült, és e-mailen, vagy lemezen (diszken) küldik el. E-mail: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postacím: PO Box 29-039, Wellington 6443.

NEXT ISSUE:

The deadline for the fourth and last issue of the 2009/2010 subscription year, that is issue no. 100, the June 2009 issue is **15 May 2010**. Where possible please send contributions in computer-readable format (i.e. e-mail or disc). Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postal address: PO Box 29-039, Wellington 6443.

HUNGARIAN COMMUNITIES IN NEW ZEALAND

AUCKLAND HUNGARIAN CLUB

President: Tamás Paulovics
PO Box 109-138, Newmarket Auckland
Tel: +64 9 550-7690
Email: kiwijob2005@gmail.com

HUNGARIAN SOCIETY OF WELLINGTON

President: Éva Bródy Popp
1 Raroa Rd, Kelburn Wellington
Tel: +64 4 475-7775
Fax: +64 4 475-5555
Email: p0ppsi@yahoo.co.nz

HUNGARIAN CLUB, CHRISTCHURCH

President: István Tóth
11 Hardy Street, New Brighton Christchurch
Tel: +64 3 355-7448
Fax: +64 3 355-7458
Email: toth2@xtra.co.nz

Founder (Alapító): Paul Szentirmay

Publisher/Chief Editor (Kiadó/főszerkesztő): Klára Szentirmay

Editor/Design (Szerkesztő/tervező): Tünde Máté

Communications to: PO Box 29-039, Wellington, New Zealand 6443 tel: 64-4-973-7507 fax: 64-4-973-7509

Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz

website/honlap: www.hungarianconsulate.co.nz

© Magyar Szó 1991-2010

all rights reserved/minden jog fenntarva

ISSN 1171-8978

The aim of the Magyar Szó is to serve the interest of Hungarians living in New Zealand by publicising matters of interest and importance to them, and by documenting the life of the Hungarian community in New Zealand. The first issue was published as a circular for the Hungarian Community in Wellington. Since September 1991 (issue no. 6) the Magyar Szó has nationwide coverage and is sent only to subscribers. Opinions expressed in this bulletin do not necessarily reflect those of the Magyar Szó, its editors or the Hungarian Consulate-General.

The bulletin is published every third month, commencing in September. The subscription charge (within New Zealand) for twelve months is \$40.00, students and beneficiaries, \$35.00; NZ\$45.00 to Australia, NZ\$47.00 to other places, and is payable to "Magyar Szó", or by direct debit to Magyar Szó, Bank of New Zealand (BNZ), 020585 0082725 01.